

A magyar társasági jog fejlődése

E tanulmányban a gazdasági társaságokra vonatkozó jogszabályokat füzérbe fonva kívánjuk áttekinteni társasági jogunk múltját. Mivel nem érezzük szorosan e tárgyhoz kapcsolódónak, ezért a kereskedelmi (gazdasági) jog jogági megalapozottságára nem térünk ki. Szándékunk szerint a címben megjelölt témát már hatályban nem lévő jogszabályok tematikus bemutatásával, és a fejlődés ívének felvázolásával ismertetjük.

1. A magyar társasági jog kezdeményei

1. Az államalapítástól a XVIII. századig a kereskedelmi társaságok vonatkozásában semmilyen szabályozásra vagy ennek kísérletére sem bukkanhatunk Magyarországon.

A feudális Nyugat-Európában a XI-XIV. században már virágozik a kereskedelmi jog; – igaz, formai recepció nélkül.¹ Ezen időszakban már a következő, kereskedelmi jellegű társaságok működnek:²

- a) commenda, amely a betéti társaság és a csendestársaság öse (e kettő a XV. század környékén válik markánsan szét);
- b) compagnia, ami a közkereseti társaság alapja;
- c) és a részvénytársaság, amelynek léte a kölcsönügyletekből vezethető le.

Ekkortájt Közép-Kelet-Európa sajátos gazdasági és társadalmi fejlődése következtében a szokásjog és a királyi dekrétumok főként a birtokrendszerrel, az öröklési joggal és a bíróság előtti eljárással kapcsolatosak.³ Az uralkodói törvényekben sem találunk utalást társaságokra, csak – elvétve – külföldi kereskedőkre.⁴ A két használt terminológiából („negotiator” és „mercator”) nem tűnik ki, hogy a törvényalkotó a kereskedői tevékenység társasági formájára kifejezetten utalna.

Míg a nyugat-európai jogfejlődés a XVI. századtól a kereskedelmi jog kodifikációja felé fordult,⁵ addig Magyarországon a Werbőczy-féle, 1517-ben kinyomtatott „Hármaskönyvben”, a harmadik részben csak a városi jogra utaló címetek találhatunk, de a társaságokra utaló kitételeket nem.⁶ A királyi rendeletekben pedig – a fentebb említett két megjelölést használva – néhány, az idegen kereskedőket érintő cikkely lelhető fel,⁷ a vállalkozási forma pontos megjelölése nélkül.

Magyarország a történeti események kapcsán bezárkózó és stagnáló gazdasága és társadalma a jogfejlődésre is rányomja bélyegét. Nyugaton a XVII. század utolsó harmadában megindul a kereskedelmi jogi jogalkotás: az 1673-as „Ordonnance sur le commerce de terre” a betéti társaságokra vonatkozóan is tartalmaz már szabályokat.⁸ Ezzel szemben nálunk ekkor nyoma sincs hasonló jogszabály-alkotási törekvésnek.

Az első kimondottan kereskedelmi tárgyú törvény III. Károly idejében születik,⁹ és a kereskedelmi társaságokat az 1734-es osztrák bukási rendtartás („Norma juxta quam decoctores et dolosos debitores procedendum”) érinti először.¹⁰

A birodalmon belül, a magyar kereskedelmi jog kodifikációjára tett első erőfeszítésre 1779-ig kell várnunk. ~

2. A királyi Curia 1779-ben egy kereskedelmi- és váltótörvény kidolgozására kapott megbízást,¹¹ amelynek 1786-ra eleget is tett. A törvényjavaslat második része tartalmazta a kereskedelmi társaságok alapításának és működésének néhány alapvető szabályát.

A tervezet csak 1791-ben kerül az Országgyűlés elé, amely az 1791:LXVII. törvénycikkkel Regionalis Deputatio-kat hoz létre, törvények megalkotására.

A kúria javaslata a kereskedelmi bizottság elé került (ezt Skerlecz Miklós, Fiume kormányzója, kora tekintélyes gazdasági szakembere irányította),¹² amely a javaslatot megvizsgálta és „Codex Cambio-Mercantilil pro Regno Hungariae Partibusque eidem adnexis in tres partes divisus per Regnicolarem Juridicam Deputationem Artículo 67. 1791 ordinatam elaboratus” címmel 1795-ben az Országgyűlés elé terjesztette.

A hosszú és alapos előkészítő munkálatok ellenére a tervezet törvényerőre nem emelkedett, csak 1802-ben Pozsonyban megjelentették.¹³

3. Nem értékelhető hiábavalóként a kereskedelmi törvény megalkotására tett kísérlet,¹⁴ mert a következő jogszabály-alkotási próbálkozásnál eredményeit felhasználták.

Az újabb törvénytervezet-készítés az 1827:VIII. tc-vel vette kezdetét, amikor is újból kodifikációs bizottságot küldtek ki kereskedelmi és váltójogi jogszabály elkészítésére.¹⁵

E testület, Palugyay Imre nyitrai püspök vezetésével, a négy részből álló javaslaton belül a második részben helyezte el a kereskedelmi társaságokra vonatkozó szabályokat, a kereskedőkre, a cégbejegyzésre és a kereskedelmi könyvekre irányadó fejezetek között.¹⁶

A „Codex Cambio-Mercantilil eiusdemque Ordo Processualis” címmel elkészült munka hasonló sorsra jut, mint az előző: jogszabály nem válik belőle, de 1830-ban Pozsonyban és Budán is kiadják.

E két sikertelen kodifikációs próbálkozás után későbbi országgyűlés elodázhatatlan feladata lett az elavult szokásjogon illetve a pátenseken nyugvó kereskedelmi jogrendszer átalakítása. A reformkísérletek zsákutcába jutása miatt Magyarország a XVIII–XIX. század fordulóján néhány évtizedre kikerül a haladó európai jogalkotási áramlatok fősodrából.¹⁷

II. Az első társasági jogszabály és utóélete

A XIX. század elején Európában átfogó magánjogi és kereskedelmi jogi jogalkotás indult meg, amelyhez néhány évtizedes késéssel, a törvénytervezetek szintjén túljutva Magyarország is csatlakozott.

Az 1840-es évekre halaszthatatlanná vált néhány, a gazdasági fejlődés folytán kialakult – főként kereskedelmi jellegű – viszony jogi hátterének megteremtése. E célból az 1839–40. évi országgyűlésen külön bizottságot jelöltek ki a kereskedelmi és váltójogi¹⁸ jogszabálytervezet kidolgozására.

E munka eredményeképpen jöttek létre az akkori gazdasági élet fontos törvényei.¹⁹

- az 1840. évi XV. tc. a váltóról;
- az 1840. évi XVI. tc. a kereskedőkről;
- az 1840. évi XVII. tc. a gyárak jogviszonyáról;
- az 1840. évi XVIII. tc. a közkeresetre összeálló társaságokról;
- az 1840. évi XIX. tc. a kereskedői testületekről és az alkuszokról;
- az 1840. évi XX. tc. a fuvarosokról;
- és az 1840. évi XXII. tc. a csődületről.

Tanulmányunk témája alapján csak az 1840. évi XVIII. törvénycikket vizsgáljuk meg tüzetesebben, amely a korábbi két kodifikációs kísérlet termékének is tekinthető.²⁰ Az 1795-ös és az 1830-as tervezetek felhasználását jelzi az is, hogy Wildner Ignác (a törvények előkészítésében részt vevő bécsi ügyvéd) által megjelentetett kereskedelmi és váltójogi kommentár bevezetőjében külön részt szentelnek ezek elemzésére és bemutatására.²¹

A közkeresetre összeálló társaságok jogviszonyairól szóló törvény három társaságot ért a fogalom alatt:²² a szoros értelemben vett közkereseti társaságot, a betéti társaságot és a részvénytársaságot. A legrészletesebben a kkt. szabályait tartalmazza a jogszabály; rendelkezik:

- negatív taxációval az alapítói körről;²³
- az alapító okirat tartalmáról;²⁴
- a társaság szervezetét érintő ügyekről;²⁵
- a tagsági jogokról, kötelezettségekről;²⁶
- a kkt. külső jogviszonyairól;²⁷
- és a nyilvántartásról.²⁸

A betéti társaság vonatkozásában az 1. §-beli fogalom-meghatározáson kívül csak a kültaggal kapcsolatosan lelünk speciális szabályokra. Míután a bt. jelentése a kkt. fogalommeghatározásán belül van, kifejtve, ebből következően az utóbb említett társasági forma szabályai – a törvénycikk 2. §-a alapján – rá is kiterjednek, így a bt. a kkt. speciális alakzataként jelenik meg. Ugyan a kültag „commanditaires, stille Gesellschafter”-ként²⁹ van aposztrofálva, de mind a jogszabályi tartalomtól,³⁰ mind a jogirodalomtól³¹ egyértelműen kiderül, hogy nem csendestársasági formációról van szó. A kültagi státusz keletkezésén kívül,³² a teljesített befizetés jogosultsági és kötelezettségi vonzatait³³ és a korlátozott kültagi jogosítványokat³⁴ találhatjuk meg a csak a betéti társasággal foglalkozó szakaszokban.

A jogszabály második fejezete az első részhez hasonló közös szabályokkal zárul, amelyek a társaság hitelezőivel,³⁵ a tagsági jogviszony,³⁶ illetve a társasági jogviszony³⁷ megszűnési eseteivel, és ezek elszámolási vonzataival,³⁸ végül a bejegyzett közkereseti társaságokat érintő perekben eljáró bíróság illetékességével³⁹ foglalkoznak.

A törvénycikk utolsó része, a harmadik fejezet, kevés paragrafusban, kezdetleges részvénytársasági formációt körvonalaz; a jogszabály első fejezetében megadott kategória jellemzői itt kerülnek kifejtésre. Az utolsó szakaszok arról rendelkeznek, hogy ki lehet részvényes,⁴⁰ melyek a társaság alapításának feltételei,⁴¹ hogyan lehet a szavazati jog mértékét meghatározni⁴² és alapszabálmódosítást foganatosítani.⁴³ A korai részvénytársaságra a legjellemzőbb a bemutatóra szóló részvények kibocsátásának tilalma,⁴⁴ ami az értékpapírpiac „fejllettségére” is utal (ekkortájt főként banki tevékenységet folytattak e társasági formában.⁴⁵

Az 1840. évi XVIII. tc. egyedülálló abban, hogy a XIX. században először szabályoz kereskedelmi törvénykönyvön kívül,⁴⁶ kifejezetten csak társasági jogi norma keretében néhány kereskedelmi társaságot, és ezáltal az első magyar társasági jogi kodifikációt is megvalósítja.

A közkeresetre összeálló társaságokra vonatkozó törvény továbbéléséről elmondható, hogy sem az 1848-as törvényalkotási folyamat, sem az első független minisztérium feladataként (1848:XV. tc.) meghatározott polgári törvénykönyv⁴⁷ előkészítése nem érintette.

A szabadságharc bukása után az ősiségi és úrbéri pátensekkel egyidőben léptették hatályba (1853. május 1.) az osztrák polgári törvénykönyvet.⁴⁸ Ugyancsak az osztrák jogrendszer uralma alá került a váltó, a csőd, a bányászat, a telekkönyvi rendtartás szabályozása is.⁴⁹

Ezzel szemben az 1840:XVIII. törvénycikk az abszolutizmus egész időszaka alatt, majd a kiegyezést követően, a Kereskedelmi törvény életbe lépéséig hatályban maradt.⁵⁰ A továbbélés tényét támasztja alá – szemben több, a közelmúltban keletkezett társasági jogi tárgyú munka⁵¹ megállapításával – magához a törvénycikk címéhez fűzött lábjegyzet⁵² is, az 1852. november 29-én kelt, az osztrák polgári törvénykönyvet életbe léptető nyílt parancs XI. cikke alapján, és erre hivatkozik az Országbírói Értekezet is.⁵³

III. A magyar kereskedelmi törvény

A XIX. században általános európai tendenciaként jelentkezett a kereskedelmi jog egységesítésére való törekvés. A sort a porosz Allgemeines Landrecht nyitja meg⁵⁴ (1794.) 19.000 paragrafust meghaladó, átfogó szabályozásával. Ezt követi az 1807-es francia Code de commerce, a spanyol 1829-es Código de Comercio, a portugál Código commercial portuguez (1833.), a német államok 1861-es Allgemeines Deutsches Handelsgesetzbuch-ja, az olasz 1865-ös (1883-ban módosított) Codice di commercio del regno d'Italia. A folyamatot az egységes német birodalmi kereskedelmi törvénykönyv (Handelsgesetzbuch für das Deutsche Reich) zárja le 1897-ben.⁵⁵ Ebbe a vonulatba illeszkedik szervesen a magyar kereskedelmi törvény (Kt.) is.

A kiegyezés utáni Magyarországon a mezőgazdaság, az ipar és az üzleti szektor (bank, biztosítás) rohamléptékű fejlődése korszerű, a kialakult gazdasági-társadalmi viszonyoknak biztos háttérrel nyújtó jogi szabályozást igényelt. A jogalkotás ennek a követelménynek csak részben tudott eleget tenni:

- magánjogi szempontból részterületek vonatkozásában születtek csak törvények,⁵⁶ az egységes polgári törvénykönyv kidolgozása elmaradt;
- míg a kereskedelmi jogban a Kt. mellett, mintegy annak kiegészítéseként csőd- (1881: XVII. tc.), váltó- (1876: XXVII. tc.), ipartörvény (1884: XVII. tc.) etc. is született.⁵⁷

Már a kiegyezés előtt nyilvánvalóvá vált a kodifikáció szükségessége:

- 1862-ben a pesti kereskedelmi testületek a német kereskedelmi törvény és váltórendtartás recipiálását sürgették, majd a kiegyezési országgyűlésen is napirendre került ez a kérdés.⁵⁸ Egyidejűleg vetődött fel ugyanezen igény a jogtudomány részéről is;

- Nagy János kereskedelmi és váltójogot egységesítő európai kongresszus összehívását javasolta;⁵⁹
- Apáthy István pedig „cosmopoliticus szellembeli” változtatásokat kért.⁶⁰

A tényleges kodifikációs munka 1872-ben kezdődött, ekkor bízta meg a kormány Apáthy István egyetemi tanárt kereskedelmi jogi törvénytervezet elkészítésével, aki 1873 elejére el is készült a munkával (amely sok esetben a német kereskedelmi törvény fordítását jelentette,⁶¹ például emiatt a szövetkezeteket nem is tartalmazta⁶²).

A tervezetet 1873 novemberétől 1874 decemberéig egy 27 tagú szakértekezlet vitatta meg, összesen 87 ülés keretében.⁶³ A törvényjavaslat 1875. április 2-án került az országgyűlés elé, amely bizottságot küldött ki az előterjesztés vizsgálatára. A bizottság április 19-én utalta vissza a tisztelt ház elé, ahol négy ülésben tárgyalták meg az anyagot. A főrendiház május 5-én fogadta el a javaslatot, melyet a király május 16-án szentesített. A Kereskedelmi Törvény 1876. január 1-jén lépett hatályba.⁶⁴

A Kt.⁶⁵ négy kereskedelmi társaságot ismer, szabályoz, és ruház fel jogképességgel:⁶⁶

- a) a közkereseti társaságot;
- b) a betéti társaságot;
- c) a részvénytársaságot;
- d) és a szövetkezeteket.

a) *Közkereseti társaságnak* az minősül, ha két vagy több személy kereskedelmi üzletet közös cég alatt, korlátlan és egyetemleges kötelezettség mellett folytat.⁶⁷

A kkt. alapítására alakszerűtlenséget⁶⁸ rendel a törvény, csak a törvényszék felé benyújtandó, a kereskedelmi cégjegyzékbe bejegyzés céljából elkészítendő bejelentés tartalmát határozza meg;⁶⁹ maga a cégbejegyzés konstitutív hatályú lesz.⁷⁰ Ezen fejezeten belül („A társaság alakítása”) találjuk még a módosításra irányadó szabályokat is.⁷¹

A kereskedelmi társaság belső és külső jogviszonyaira vonatkozó szakaszokat külön fejezetben (II. és III.) taglalja a jogszabály. Az előbbi kapcsán a vagyoni betétekre,⁷² a tagok jogaira,⁷³ kötelezettségeire,⁷⁴ és az üzletvezetés⁷⁵ szabályaira tér ki a törvény. A harmadik fejezet pedig négy témát tartalmaz: a társasági jogviszony harmadik személyekkel szembeni hatályosságával,⁷⁶ a tagok felelősségével,⁷⁷ a képvisellel,⁷⁸ és a hitelezői igényekkel⁷⁹ kapcsolatos paragrafusokat.

E két részt követi a társaság megszűnési eseteit⁸⁰ és a tagsági jogviszony megszűnését eredményező kilépés és kizárás⁸¹ szabályait taglaló fejezet.

A kkt-t érintő rész a felszámolást és a társasági tagok elleni keresetek elévülését szabályozó fejezetekkel zárul.⁸²

b) *Betéti társaságnak* az a kereskedelmi társaság tekinthető, ahol a közös cég alatt folytatott kereskedelmi üzletnél a társak közül egy vagy több (kül)tag csak kikötött vagyონbetétével felelős, és egy vagy több (bel)tagot korlátlan és egyetemleges felelősség terhel.⁸³

A betéti társaságot a törvény a közkereseti társaság speciális alakzatának is minősíti egyben: több belfog esetén ezek egymáshoz való viszonyát közkereseti társaságnak tekintik,⁸⁴ illetve a kkt. szabályainak túlnyomó többségét alkalmazni rendeli a bt. vonatkozásában is.⁸⁵

Kifejezetten betéti társaságot jellemző szakaszok az alapítással,⁸⁶ az adat- és tényváltozásokkal,⁸⁷ a kültagok jogaival, kötelezettségeivel,⁸⁸ az üzletvezetéssel,⁸⁹ képvisellel,⁹⁰ a bt. külső jogviszonyival⁹¹ és a társaság megszűnésével⁹² foglalkoznak.

c) *Részvénytársaság* az a kereskedelmi társaság, ami előre meghatározott, bizonyos számú és egyenértékű (egész vagy hányad) részvényből álló alaptőkével alakul, és a részvények tulajdonosai csak részvényeik erejéig felelősek.⁹³

Az „Általános határozatok” című fejezet az Rt. alapítási folyamatát vázolja fel, a társasági tervezettől, a részvényaláírástól kezdve az alakuló közgyűlésen elfogadandó alapszabályon keresztül a bejelentés, bejegyzés, közzétételi előírásokkal bezárólag.⁹⁴ Néhány, részvényre vonatkozó szabályt találunk még itt.⁹⁵

A második fejezet a részvényekkel és a részvényesek jogaival, illetve kötelezettségeivel⁹⁶ foglalkozik. Itt jelennek meg először az úgynevezett kisebbségvédelmi előírások is.⁹⁷

A következő fejezetek a részvénytársaság szervezetét érintik: előbb a közgyűlés feladat- és hatásköre, illetve eljárása kerül kifejtésre, majd az igazgatóság és a felügyelő bizottság tekintetében kerülnek szabályozásra e kérdéskörök.⁹⁸

Az ötödik fejezetben a társaság megszűnési esetei⁹⁹ vannak részletesen kifejtve, és egyetlen szakaszban szabályozzák az alaptőke leszállítását.¹⁰⁰

E kereskedelmi társaságra vonatkozó rész érdekessége, hogy a külföldi részvénytársaságok tekintetében külön előírásokat tartalmaz,¹⁰¹ és büntetőjogi szankciókat is¹⁰² kilátásba helyez, főként az igazgatóság tagjainak tevékenységével kapcsolatban.

d) Végül – a magyar társasági jog fejlődése során először és utoljára – a kereskedelmi társaságnak minősített *szövetkezet* szabályai elemzendők még.

Szövetkezet az a meg nem határozott számú tagból álló társaság, amely tagjai hitelnek, keresetének vagy gazdálkodásának előmozdítására alakul közös üzletkezelés mellett a kölcsönösség elve alapján.¹⁰³ E fogalom alapján hitel-, lakásépítő-, kölcsönös biztosító- és termelőszövetkezetek voltak alapíthatók.¹⁰⁴

Részletes kifejtésre kerülnek:

- a szövetkezet alapítására vonatkozó szabályok (alapszabály megalkotása, bejelentés, bejegyzés);¹⁰⁵
- a társaság belső-¹⁰⁶ és külső¹⁰⁷ jogviszonyai;
- a szövetkezet megszűnése;¹⁰⁸
- és a szövetkezeti tagok elleni keresetek elévülési ideje.¹⁰⁹

A szövetkezet szervezete (közgyűlés, igazgatóság, felügyelő bizottság) tekintetében a részvénytársaságra irányadó szakaszokat kell alkalmazni¹¹⁰, és csak az igazgatóság feladatkörére vonatkozik két külön paragrafus.¹¹¹

A Kt. a cégnyilvántartásról nem rendelkezik, ennek részletes szabályait – a törvénykönyv előírásait megvalósítva – a 26922/1875. számú, földművelés-, ipar-, és kereskedelemügyi és igazságügyi miniszteri rendelet¹¹² tartalmazza.

A magánjogi jogi személyeknek minősülő kereskedelmi társaságok a gazdasági életben betöltött jelentőségüknek megfelelően kerültek be a Kereskedelmi Törvénykönyvbe, kitöltve annak majd' egynegyedét.

Kétségtelen, hogy a Kt. nem önálló jogi munka, (a német kereskedelmi törvénykönyv jelentős részét átvettük, a társasági jog tekintetében a betéti részvénytársaságot és a csendestársaságot kivéve¹¹³) és nem is a magyar társasági jogalkotás szerves folytatása (nem támaszkodott a kodifikációs kísérletek eredményeire ötvöző 1840:XVIII. tc-re). Emellett már megalkotása után – ebben a részben már említett – kiegészítő jogszabályokat kellett hozni, a „kimaradt” jogterületeket is felölelendő. Ezen kívül már a századfordulótól kezdve folyamatos bírálatok és módosítási törekvések tárgyá.¹¹⁴

Elévülhetetlen érdeme viszont kereskedelmi törvénykönyvünknek a kereskedelmi jog zárt, egyetemes jellegű jogággá alakítása,¹¹⁵ és biztos ítélkezési alapok nyújtása a bírói gyakorlat számára.¹¹⁶ Társasági jogi szempontból pedig eleget tett a kiegyezés utáni gazdasági követelményeknek a társasági formációk részletes szabályozásával. Megalapozott és rugalmas jogalkotási munka eredményeképpen jött létre, hiszen formálisan 1948 után sem helyezték hatályon kívül,¹¹⁷ egyes szakaszait még az 1988. évi VI. törvénnyig alkalmazták (pl.: a részvénytársaságra vonatkozó részt).

IV. A társasági jog alakulása a II. világháború végéig

A századfordulón megkezdődik a kereskedelmi jog nemzetköziesedése, és ez az egyes országok kereskedelmi jogi jogalkotásában is jelentkezik: a jogharmonizálás kezd előtérbe kerülni.¹¹⁸ A másik – egyidejű – tendencia, a kereskedelmi jogi kódex szükségességét hirdető irányzat háttérbe szorulása, és a kereskedelmi jogot –részterületeket érintő jogszabályokon keresztül – a magánjogba integráló álláspont előtérbe¹¹⁹ kerülésével jelentkezett.

Magyarországon – ahogy a III. részben már utaltunk rá – a Kereskedelmi Törvény, hatályba lépését követően, folyamatos bírálatok tárgya.

A bírálók főként a

- a) részvénytársasági reformot, illetve
- b) a társasági formák körének bővítését sürgetik.

Mindkét törekvés a gazdasági célok megvalósításának kívánt szélesebb vállalkozási spektrumot biztosítani. Ez a részvénytársaság esetében eredménytelen maradt, hiába irányultak Kuncz Ödön reformtervezetei főként erre:¹²⁰ kvóta-részvény bevezetését, a fiktív alaptőke elkerülését, a részvénytársaság megsemmisítésének lehetőségét szorgalmazta többek között. E társaság megreformálására egészen a háborús jogalkotásig¹²¹ történtek kísérletek.¹²² Ezzel szemben a másik irányzat – csak hosszú idő elteltével ugyan – eljutott a Kereskedelmi Törvényt kiegészítő jogszabályig:

- 1892-ben már Neumann Ármin felveti a német kft-szabályok megvizsgálását;
- 1905-ben Pap Dávid dolgoz ki egy kft-tervezetet a Magyar Gyáriparosok Szövetsége megbízásából;
- Thirring Lajos 1917-re egy átfogó kereskedelmitörvény-tervezetet készít el, és a kft-t is bevonja a kereskedelmi társaságok körébe;¹²³
- Kuncz Ödön pedig a csendestársaságról¹²⁴ és a korlátozott felelősségű társaságról¹²⁵ is készít elemzést; ezen kívül a tervezeteket elemző munkák is születnek (pl.: Túry Sándor Kornél: „Kereskedelmi jogunk reformjáról”).¹²⁶

A kodifikációs munka az 1924/25. évi állami költségvetésről szóló 1925:IX. tc. 12. § (2) bekezdésének utasításával indul meg. Ennek értelmében az igazságügy- és a kereskedelmi miniszter 1925 októberében betérjeszti a kft-re vonatkozó törvényjavaslatot. A képviselőház igazságügyi bizottsága a tervezetről szóló jelentését 1929 októberére készíti el. A képviselőházi tárgyalásra novemberben, a felsőházra decemberben kerül sor. Az Országos Törvénytárban 1930. január 30-án hirdetik ki¹²⁷ az 1930:V. tc-et, a korlátozott felelősségű társaságról és a csendestársaságról.

A törvényerőre emelkedett javaslat kitér a szabályozás indokoltságára:

- a részvénytársaság mellett legyen más társasági forma is választható „amely bármely célra alakulhat és a korlátozott felelősség gazdasági előnyeit minden egyes tagja számára biztosítja”,¹²⁸
- nem olyan merev, mint a részvénytársaság, azaz könnyebben alapítható és egyszerűbb szervezeti felépítésű;¹²⁹
- és a kicsi és középvállalkozások általános formájává válhat.¹³⁰

A csendestársaság törvénybe foglalását három tényező indokolta. Egyrészt a forma kellő kimunkáltsága a bírói gyakorlat által, másrészt tényleges elterjedtsége a gazdasági életben, végül az a tény, hogy e társaságnak történelmi múltja volt (ez volt a betéti társaság „őse”).¹³¹

A törvénycikk szerint korlátozott felelősségű társaság az a társaság, amely előre meghatározott törzsbetétekből álló törzstőkével alakul, és ahol a tag felelőssége a társasággal szemben törzsbetéteinek szolgáltatására és a társasági szerződésben megállapított esetleges egyéb vagyoni hozzájárulásokra terjed ki. A társaság kötelezettségeiért a tag nem felel.¹³² Ilyen társaság biztosítási, banki tevékenységgel nem foglalkozhat és értékpapírt sem bocsáthat ki.¹³³

Maga a jogszabálytervezet is rámutat arra, hogy a „korlátozott felelősségű társaság” elnevezés nem túl szerencsés, mivel a társaság hitelezői irányába teljes vagyonával (korlátlanul) felel. Mivel a német „Gesellschaft mit beschränkter Haftung” megjelölés világszerte elterjedt, a magyar jogalkotók is e kifejezés tükörfordítását vették át.¹³⁴

A kft. alakításnál a kkt. alakszerűtlensége és az rt. hosszadalmas, részletesen szabályozott alapítási folyamata közötti átmenetet valószínűsítják meg a társasági szerződés alaki és tartalmi előírásaival.¹³⁵ A társaság létrejöttéhez és jogképessége elnyeréséhez itt is cégbírósági bejegyzés szükségeltetik.¹³⁶ Kiemelendő még, hogy a törvény az egyszemélyes kft-t nem ismeri el,¹³⁷ meghatározza az indulótőke minimumát,¹³⁸ és apport szabályokat¹³⁹ is bevezet.

A társaság és tagjai közötti jogviszony tekintetében az üzletrészre,¹⁴⁰ a pótbefizetésre,¹⁴¹ a nyereségrészesedésre,¹⁴² a törzsbetét utáni kamatra¹⁴³ és a társaság vagyonára¹⁴⁴ térnek ki a jogszabály előírásai.

„A társaság közegei” cím alatt találhatjuk a kft. szervezetére vonatkozó előírásokat, azaz

- a taggyűlés kizárólagos hatásköre,¹⁴⁵ határozathozatali eljárása¹⁴⁶ és az ezzel kapcsolatos tagsági jogok és kisebbségvédelmi szabályok¹⁴⁷;
- valamint az ügyvezetők feladatköre,¹⁴⁸ a rájuk vonatkozó összeférhetetlenségi¹⁴⁹ és felelősségi rendelkezések, illetve megbízásuk visszavonása és jogkövetkezményei;¹⁵⁰
- ezen kívül a felügyelő bizottság kötelező felállításának esetei,¹⁵¹ összetétele,¹⁵² megbízatási ideje,¹⁵³ hatásköre¹⁵⁴ és a felügyelők felelőssége;¹⁵⁵
- végül a hites könyvvizsgáló kiválasztása és feladatai¹⁵⁶ tartoznak ide.

Külön fejezet tárgyalja a társasági szerződés megváltoztatásának módját,¹⁵⁷ itt részletezve a törzstőke felemelés¹⁵⁸ és leszállítás szabályait.¹⁵⁹

A társaság megszűnése kapcsán részletes kifejtésre kerülnek az anyagi jogi és eljárásjogi vetületek.¹⁶⁰

A Kt. részvénytársaságokra vonatkozó részéhez hasonlóan e társaság szabályozása is a külföldi korlátozott felelősségű társaságokra irányadó különös rendelkezésekkel¹⁶¹ és az ügyvezetőkkel kapcsolatos büntető előírásokkal végződik.¹⁶²

Lezárásként e társasági forma lényegét megragadó mondást idéznénk Fränkeltől (az osztrák kft-törvény megalkotója): a kft. „közkereseti társaság korlátolt felelősséggel, betéti társaság beltág nélkül, részvénytársaság részvény nélkül”.¹⁶³

A csendestársaságot mindösszesen nyolc szakaszban szabályozza a törvény. Ilyen társaság akkor jön létre, ha valaki (csendestárs) anélkül, hogy kifelé tagul jelentkezne, más vállalatában vagyoni betétet vesz részt, úgy, hogy azt a vállalat tulajdonosának rendelkezésére kell bocsátania. Így a vállalat ügyletei csak a vállalat tulajdonosát jogosítják és kötelezik, ezekből semmiféle, harmadik személyekkel szemben fennálló, jogok vagy kötelezettségek nem származnak a csendestársra.¹⁶⁴

A fogalmi meghatározást követő paragrafusok¹⁶⁵ a vállalkozás tulajdonosa és a csendestárs közötti vagyoni viszonyok (nyereség-vesztesség, végkiegyenlítés) rendezésére és a csendestársaság megszűnésének meghatározására irányulnak.

Az 1930:V. tc-et követően született meg a kartelltörvény (1931:XX. tc.), amely a különböző vállalkozási formák együttműködését és a gazdasági versenyt szabályozta.¹⁶⁶

E két résztörvénnyel kiegészítették a Kereskedelmi Törvényt, de az abban szabályozott kereskedelmi társaságok revíziójára nem (csak ennek kísérleteire) került sor. Századunk derekán (a szövetkezet külön törvények alkotásával megkezdte kiválását a kereskedelmi társaságok köréből¹⁶⁷) négy társaságot tekinthetünk kifejezetten gazdasági társaságnak: a közkereseti, a betéti, a korlátolt felelősségű és a részvénytársaságot.

V. Megtorpanások és nekilendülések (társasági jogunk helyzete 1945. és 1988. között)

Ezen időszakot három nagyobb korszakra lehet osztani a jogalkotás helyzete alapján:

1. az első a polgári jogi kódex hatályba lépéséig tart;
2. a második a 60-as évektől kezdődő fellendülés;
3. a harmadik pedig a 70-es évek második felétől tapasztalható, egyre differenciáltabb szabályokat nyújtó szakasz, amely az 1988. évi VI. tv. megalkotásával és hatályba lépésével ér véget.

1. 1945–48 között a jogalkotás megteremti a szocialista gazdasági rend alapjait: ekkor születtek a földreformmal (1945. évi VI. tv.) és az államosításokkal (1946. évi XIII. tv.; 1948. évi XXV. tv.) kapcsolatos jogszabályok.¹⁶⁸

A folyamatot folytatta az 1949. évi 20. sz. törvényerejű rendelet amely a középipari vállalatokat, vállalkozásokat is állami tulajdonba vette. E lépés új típusú irányító szerv létrehozását tette szükségessé, a vállalatok nagy száma és tevékenységük szerteágazósága miatt.¹⁶⁹ Ennek a kíváncsolomnak tett eleget a 102/1950. (IV. 4.) Mt. sz. rendelet, amely az egyesülést teszi az állami vállalatok irányító szervévé. Az egyesülések fő feladata – az irányítás mellett – az állami vállalatok nem termelői funkcióinak (pl.: árubeszerzés, értékesítés) átvétele.¹⁷⁰

Az egyesülés jogi személy volt, aminek kötelezettségeiért az állam korlátlanul felelt, és az illetékes miniszter vagy a helyi tanács felügyelete alá tartozott. Ilyen forma alapítására, összevonására, vagy megszüntetésére a Népgazdasági Tanács volt jogosult. Az egyesülés alá tartozó vállalatok jogi, szervezeti és elszámolási önállósága megmaradt, de felettük széleskörű jogosítványokkal bírt ez az irányító szerv (pl.: rendelkezhetett a vállalatok termelőeszközeivel, pénzügyi átcsoportosításokat hajthatott végre, közös beszerzést és értékesítést írhatott elő etc.).¹⁷¹

Elmondható, hogy az „egyesülés lényegileg vállalatok koncentrációja, (területileg decentralizált központ)”.¹⁷² Ezen alakulat a gazdasági társaságokról szóló törvényig –hol kisebb, hol nagyobb jelentőséggel¹⁷³ – folyamatosan létezett, és a társasági jogi kodifikáció is átemelte, jó néhány ekkori vonását – ha oldottabban is – megőrizte.¹⁷⁴

A magángazdálkodásban egyéni és társastulajdonban lévő vállalkozásokat különböztettek meg.¹⁷⁵ Ez utóbbihoz a kkt., a bt., a kft. és az rt. tartozott. A rájuk vonatkozó 1875:XXXVII. tc. és az 1930:V. tc. továbbra is hatályban volt, de mind e jogszabályok, mind a jelzett üzleti formák jelentősége csekély volt. Ez értelemszerű következménye volt az állami tulajdonon alapuló, tervutasításos, központosított gazdasági modellnek. Igazából csak az állami tulajdonba vett bankok (Magyar Nemzeti Bank, Pesti Magyar Kereskedelmi Bank) és külkereskedelmi vállalatok (pl.: Export Kereskedelmi és Árubeszerző Rt., Magyar Külforgalmi Rt.) működtek kereskedelmi társasági formában (döntően részvénytársaságként, elenyésző számban korlátozott felelősségű társaságként).¹⁷⁶

Az 50-es években végig megmaradt a minisztériumok által alapított és irányított állami vállalatok elsődlegessége és a gazdasági élet államhatalmi aktusokkal vezérlése.¹⁷⁷

2. Belföldi viszonylatban az 1958. évi 18. sz. törvényerejű rendelet jelenti az áttörést, mely kétszermélyes közkereseti társasági forma igénybevételét engedi meg a kisiparosoknak. A kereskedelmi társaságok alkalmazásának lehetősége továbbra is megmarad, hiszen a Polgári Törvénykönyvet (1959. évi IV. tv.) életbe léptető 1960. évi 11. sz. tvr. fenntartotta¹⁷⁸ a kkt-t, kft-t, rt-t, viszont hatályon kívül helyezte a Kt. betéti társaságra és szövetkezetre vonatkozó szabályait.

A 10/1961. (IV.30.) FM. sz. rendelet (a termelőszövetkezetek közötti termelési kapcsolatokról) bővíti – hacsak egy jogalany vonatkozásában is – a társulási lehetőségeket:

- egyrészt az „egyszerűbb gazdasági együttműködés”¹⁷⁹ bevezetésével;
- másrészt „önálló közös vállalkozás”¹⁸⁰ formáció megteremtésével.

A korabeli jogirodalomban is tükröződik a magántulajdont és a magánkezdeményezést magukban hordozó kereskedelmi társaságok (kkt., kft., rt.), ha nem is elismerése, de megtűrése: a jogi személyeken belül magánvállalatokként nyerne elhelyezést.¹⁸¹

A társas vállalkozások köre bővül a 11/1967. (V. 13.) Korm. r. értelmében azzal, hogy az egyesülési formát¹⁸² nemcsak állami vállalatoknak tartják már fenn, hanem állami vállalatok és egyéb szocialista szervezetek illetve ez utóbbiak egymás közötti viszonylatában, „gazdasági érdek előmozdítására és erre irányuló együttes tevékenységük összehangolására”¹⁸³ létesíthető. Egyesülést ekkor társasági szerződéssel lehetett létrehozni, az ágazati miniszter és a pénzügyminiszter hozzájárulása mellett.¹⁸⁴ Az 50-es évekbeli egyesüléshez képest itt nagyobb önállósággal rendelkeztek a résztvevők.¹⁸⁵ Emellett az állami vállalatok másik együttműködési modellje a közös vállalat lett.¹⁸⁶ A szabályozás „pikantériája”, hogy a közös vállalat működésére a kereskedelmi társaságok formáját¹⁸⁷ írta elő a jogszabály. Ebből következően főként alacsony alaptőkével rendelkező részvénytársaságok és korlátozott felelősségű társaságok jöttek létre; leggyakrabban ügynöki tevékenység végzésére.¹⁸⁸ Míg a közös vállalat jogi személynek minősült, addig az egyesülést jogi személyiség nélküli együttműködésnek tekintették.¹⁸⁹

Ugyanezen évben, a 32/1967. (IX.23.) Korm. rendelet külkereskedelmi profilú állami vállalatok belföldi összefogási lehetőségét növelte azzal, hogy „társasági szerződéssel a felek közös érdekeltségük megvalósítása céljából abban állapotodnak meg, hogy egyrészt a termelés, esetleg a belkereskedelmi tevékenység, másrészt a külkereskedelmi

értékesítés, beszerzés vagy ezek bármelyikének területén együttműködnek és az elért eredményben közösen részesednek”.¹⁹⁰

A tömören kifejtett szabályozásoknak köszönhetően a szocialista szervezetek a 60-as évek végére a következő társulási formák közül választhattak:

- az akkor hatályos Ptk. 571. § (2) bekezdése lehetővé teszi a kereskedelmi célra alapítható polgári jogi társaságot; valamint
- egyesülés, illetve
- közös vállalat alakítható; ezen kívül a polgári jogi társaság sajátos fajtája, a 32/1967. (IX.23.) Korm. r. szerinti külkereskedelmi célú társaság¹⁹¹ (az 1967. évi III. törvény keretében alapítható termelőszövetkezeti társulásokra itt nem térünk ki).

A meglehetősen heterogén, következetlen társulási módozatok között próbált „rendet teremteni” az 1970. évi 19. sz. tvr., a gazdasági társulásokról. E formációt állami vállalatok, szövetkezetek és más szocialista gazdálkodó szervezetek hozhatták létre.¹⁹² Gazdasági társulásnak az egyszerű társaság és a közös vállalat minősült.¹⁹³ Ezek szövetkezeti társulásként, vagy egyesülésként, vagy részvénytársaságként, vagy korlátozott felelősségű társaságként működhetek.¹⁹⁴ Egyszerű társaság az, amelynek társasági szerződésében a felek közös gazdálkodó tevékenység folytatására vállalnak kötelezettséget oly módon, hogy a szükséges anyagi eszközöket közös rendelkezésre bocsátják, valamint a nyereségből közösen részesednek és a veszteséget is közösen viselik.¹⁹⁵ Az egyszerű társaság a polgári jogi társaság szabályai alapján funkcionálhat.¹⁹⁶ A közös vállalat meghatározott vagyoni betétekből összetevődő vagyonnal alakul, és tagjai csak a betét szolgáltatására, illetve a társasági szerződésben vagy a törvényerejű rendeletben megállapított esetleges egyéb vagyoni jellegű szolgáltatás teljesítésére kötelesek.¹⁹⁷ A tvr. 8. § (2) bekezdése értelmében a közös vállalat jogi személy. Az eddigiekhez képest nagyfokú szabadságot biztosít a jogi norma azáltal, hogy a társasági szerződés tartalmát a jogszabályok keretei között szabadon állapíthatják meg a gazdasági társulás tagjai.¹⁹⁸ A rendelet érdeméért emelhető az is ki, hogy – a korábbi gyakorlattal szakítva – nem a tulajdoni forma a társulások minősítésének alapja.¹⁹⁹

Az 1970. évi 19. sz. tvr. konstrukcióját kiterjesztették a magyar gazdálkodó szervezetek és külföldi jogi személyek társulásaira is.²⁰⁰ A magyarországi székhelyű külföldi társulások kkt., rt., kft. és kv. formában alakulhattak és működhetek.²⁰¹

3. A társulások továbbfejlesztésére szinte az évtized végéig kellett várni, ekkor három jogszabály adott lendületet a társasági jogfejlődésnek: a) az 1977. évi IV. tv.; b) az 1977. évi VI. tv. és c) az 1978. évi 4. tvr.

a) A Ptk. módosításáról és egységes szövegről szóló 1977. évi IV. tv. a gazdasági társulást az 1970. évi 19. sz. tvr.-hez képest eltérően határozza meg: jogi személyek hozhatják létre közös gazdálkodás folytatására, a tagok gazdasági érdekeinek előmozdítására, együttes tevékenységük összehangolására. A társulás jogi személy.²⁰² Ilyen jogi személyiségű gazdasági társulásnak a betéti társulás, a közös vállalat és az egyesülés minősült.²⁰³ A betéti társulás a korábbi közös vállallattal rokonítható,²⁰⁴ míg a közös vállalat fogalma megváltozott,²⁰⁵ az egyesülés meghatározása – az alapítói körtől eltekintve – változatlan maradt.²⁰⁶ Így a gazdasági társaságok köre és résztvevőinek sora bővült, emellett a Ptk. más jogszabályt is felhatalmaz egyéb társulási formák megállapítására.²⁰⁷

A jogi személyek azonban nemcsak jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társulást alapíthattak, hanem társasági szerződéssel létrehozott – akár közös név alatt működő

– gazdasági társaságot is.²⁰⁸ E formáció Ptk-beli szabályozása felöleli az 1970. évi 19. tvr. egyszerű társasággal kapcsolatos előírásait.²⁰⁹ Gazdasági társaságot létesíteni közös gazdálkodásra, közös gazdasági célra irányuló tevékenység folytatására, közös gazdasági érdek előmozdítására vagy ilyen irányú tevékenység összehangolására lehetett.²¹⁰

Állampolgárok egymás között, illetve jogi személyekkel csak polgári jogi társaság formájában társulhattak.²¹¹

b) Az állami vállalatokról szóló – azóta is hatályban lévő – 1977. évi VI. tv. a Ptk-val összhangban mind gazdasági társulásban, mind gazdasági társaságban való részvételt megengedi az állami vállalatoknak.²¹²

c) Az 1978. évi 4. tvr. (a gazdasági társulásokról) összhangban van a Ptk. szabályaival a gazdasági társulások fajtáit²¹³ és céljait²¹⁴ illetően, viszont az alanyok tekintetében már eltérést mutat:

- állami vállalat, szövetkezet és más gazdálkodó szervezet a Ptk. előírásai szerint lehet gazdasági társulás tagja,²¹⁵
- a jogi személynek nem minősülő gazdálkodó szervezetek pedig gazdasági feladataik ellátásához szükséges körben²¹⁶ vehetnek részt ilyen társulásban; azaz a társulási tagok körét kiterjeszti a törvényerejű rendelet.

További eltérések a gazdasági társulás típusainál is jelentkeznek:

- a közös vállalatnál megmarad a tagok kezési felelőssége²¹⁷, de ez a fajta veszi át a Ptk-beli gazdasági társulás fogalmi jellemzőit;²¹⁸
- a betéti társulás meghatározása lényegében megegyezik az 1970. évi 19. tvr. közös vállalatra adott fogalmával;²¹⁹
- az egyesülés jellemzői csak annyiban változtak, hogy vagyonnal rendelkezése nem kategorikusan jelenik meg.²²⁰

A jogi személyiség nélküli gazdasági társulások csoportjába a tvr. – a Ptk-ban is megtalálható gazdasági társaság mellé²²¹ – beveszi a külkereskedelmi társaságot²²² és a kutatási-fejlesztési társaságot.²²³

E rövid hivatkozások alapján is vitathatatlan, hogy az 1978. évi 4. tvr. Ptk-t kiegészítő szabályai nem az egységes koncepció felé mutatnak. A problémát a jogirodalom próbálta megoldani: „a Ptk. és a Gt. (≈ 1978. évi 4. tvr. – a szerző) egységes szövegének, illetőleg szövegének egybevetése útján lehet megállapítani a jelenleg hatályos jogot”.²²⁴ Ez alapján a következőkre juthatunk:

- „gazdasági társulás”, amely jogi személyiséggel rendelkezik és társulási szerződéssel jön létre, a közös vállalat, a betéti társulás, az egyesülés, a részvénytársaság, a korlátolt felelősségű társaság;²²⁵
- „gazdasági társaság”, amelynek jogi személyisége nincs, és társasági szerződéssel alakul, maga a gazdasági társaság, a külkereskedelmi társaság és a kutatási-fejlesztési társaság.²²⁶

Ennek kapcsán kiemelendő még, hogy bár az rt. és a kft. az elsőbbséget élvező jogi kategóriába került, de 1978. március 1. után csak külföldi részvétellel²²⁷ voltak alapíthatók (csak a Minisztertanács engedélyével lehetett ezeket a formákat belföldi jogalanyok kizárólagos részvétele esetén alapítani).²²⁸

A következő nagy lépésnek a természetes személyek társulásokba való fokozatos bevonása tekinthető, hiszen a polgári jogi társaság keretein kívül erre nem kínálkozott

lehetőség. Erre teremtett módot az 1981. évi 15. tvr., a gazdasági munkaközösségekről,²²⁹ és végrehajtási rendelete, a 28/1981 (IX.9.) MT. rendelet.

A gazdasági munkaközösséget magánszemélyek alapíthatták fogyasztási vagy egyéb szolgáltatás, kisüzemi termelés, gazdálkodó szervezetek tevékenységét kiegészítő tevékenység folytatása, mindezek szervezése és elősegítése, valamint kereskedelmi tevékenység szervezése és elősegítése céljából.²³⁰ A gmk. jogi személyiséggel nem rendelkezett, legalább kettő, legfeljebb harminc tag alapíthatta, társasági szerződéssel.²³¹ A két jogszabály a gmk. általános jellemzőit illetően a pjt. előírásait rendelte alkalmazni.²³² Sajátos gmk. volt létrehozható akkor, ha csak ugyanannak a vállalatnak a dolgozói és nyugdíjasai alakították (vállalati gazdasági munkaközösség – vgm.).²³³ Ezek a vállalkozások főként a vállalat eszközeivel dolgoztak, és tevékenységükért felelősséget vállalt az „anyamunkáltató”.²³⁴

Így a 80-as évek elejére kis- és nagyvállalkozások számára is több társulási lehetőség adódott, ezt bővítette később az 1987. évi 28. tvr. azzal, hogy állampolgárok és jogi személyek számára megengedte a közös kft. alapítását.²³⁵

A fent bemutatottak tükrében megállapítható, hogy a jogi feltételek már a nyolcvanas évek elejére, míg a gazdasági, politikai feltételek a 80-as évek második harmadára „megértek” egy koncepciózus társasági jogszabály bevezetésére.

VI. Egy korszakos jelentőségű jogszabály és hatása

A 80-as évek végére nélkülözhetetlenné vált, hogy egy jogszabály „korszerű jogi keretek megteremtésével segítse a nemzetgazdaság jövedelemtermelő képességének javítását, a piaci jellegű termelési-értékesítési együttműködés fejlődését, a tőkeáramlást, valamint a külföldi működő tőke gazdaságunkban való közvetlen megjelenését. A törvény mozdítsa elő a társadalmi tulajdon, különösen pedig az állami tulajdon hatékonyabb hasznosítását. A gazdálkodó szervezetek és az állampolgárok közötti együttműködés akadályainak megszüntetésével váljon lehetővé az egyéni megtakarítások közösségi hasznosítása, nyíljanak nagyobb és biztonságosabb lehetőségek az állampolgárok társadalmi érdekekkel összhangban álló vállalkozásai számára. A gazdasági társaságok működése ne korlátozza a versenyt, ne teremtsen monopóliumokat, ne sértse a hitelezők érdekeit és a közérdeket.”²³⁶

A kodifikációs igény gazdaságpolitikai céljai egyértelműek:

- piacképes társas vállalkozási formák kialakítása;
- e formációk gazdasági szerepének erőteljessé tétele;
- a pénzben, értékpapírban való befektetés és kockázatvállalás erősítése;
- ennek kapcsán legális keretek nyújtása az egyéni megtakarítások számára;
- a gazdálkodó szervezetek rugalmas alakítása a piaci viszonyokhoz;
- az állami vagyonkezelés szervezeti átalakítása;
- és a külföldi tőke hazai társulásokba való bevonása.²³⁷

E célkitűzésekhez természetsszerűleg jogpolitikai megfontolások is társíthatók:

- egységes, világos, tartós társulási szabályozás megteremtése;
- a meglévő, társaságokra vonatkozó, jogszabályok korszerűsítése;
- a nemzetközi összehasonlító jogtudomány eredményeinek felhasználása;

- gazdasági jogrendszerünk modernizálásának elősegítése,²³⁸ az új jogi norma szerves beilleszthetősége a polgári jogba;
- a társulási szabadság, versenyvédelem, hitelezővédelem és kisebbségvédelem szempontjainak beépítése a törvénybe.²³⁹

E kívánalmaknak próbált megfelelni az 1988. évi VI. törvény (a továbbiakban: Gt.), a gazdasági társaságokról, melyet 1988. október 10-én hirdettek ki, és 1989. január 01. napján lépett hatályba.

A jogszabály két nagy részből tevődik össze, a bevezető rendelkezésekből – amely általános rendelkezésekből és a gazdasági társaságok közös szabályaiból áll –, illetve az egyes gazdasági társaságokra vonatkozó szakaszokból.

Az első tizennyolc paragrafusban az általános rendelkezések között találhatjuk a törvény tárgyával, személyi hatályával, a gazdasági társaságok jogképeségével, formájukkal, csoportosításukkal, alapítói körükkel kapcsolatos előírásokat.²⁴⁰

A gazdasági társaságok közös szabályain belül

- a) az alapítás; tehát a társasági szerződés kötelező alakszerűségi és tartalmi előírásai, a társaság vagyona, és a bejegyzés folyamata, jogkövetkezményei;²⁴¹
- b) a szervezet; azaz a vezető tisztségviselői minőség ezt kizáró és összeférhetlenségi okok meghatározása, megbízatásuk időtartama eljárásaik során tanúsítandó magatartás majd a felügyelő bizottság hatás- és feladatköre, valamint eljárása, a könyvvizsgálót érintő szabályok és e tisztségeket betöltők jogviszonyának megszűnési esetei;²⁴²
- c) a cégjegyzés;²⁴³
- d) a társasági határozatok bírósági felülvizsgálatának lehetősége és módja;²⁴⁴
- e) végül a gazdasági társaságok megszűnése és a végelszámolás²⁴⁵ kerül kifejtésre.

A második részben a hat gazdasági társaság: a jogi személyiség nélküli kkt. a) és bt. b), valamint a jogi személyiséggel rendelkező egyesülés c), közös vállalat d), kft. e) és rt. f) részletes szabályait találhatjuk.

a) A közkereseti társaság tagjai a társasági szerződésben arra vállalnak kötelezettséget, hogy korlátlan és egyetemleges felelősségük mellett közös gazdasági tevékenységet folytatnak, és az ehhez szükséges vagyont pedig a társaság rendelkezésére bocsátják.²⁴⁶

A közös szabályok az alapítás vonatkozásában mind a taggá válás lehetősége, mind a társasági szerződés, mind a társaság tevékenysége kapcsán kiegészülnek. A Kt-hoz hasonlóan a társaság belső (vagyonai hozzájárulás, személyes közreműködés, üzletvezetés, határozathozatal) és külső (képviselés, a társaság kötelezettségeiért való felelősség, beszámítási tilalom) jogviszonyait külön rendezik. A tagsági és társasági jogviszony, és a végelszámolás tekintetében is vannak speciális előírások. A kkt-t érintő szakaszok végén találjuk e társaság alfajait, a gazdasági munkaközösséget és a jogi személy felelősségvállalásával működő gmk-t.²⁴⁷

b) Betéti társaságban a tagok közös gazdasági tevékenység folytatására vállalnak kötelezettséget úgy, hogy legalább egy tag (beltag) felelőssége korlátlan és a többi beltaggal egyetemleges a társaság kötelezettségeiért, míg egy másik tag (kültag) felelőssége vagyoni betétje mértékében korlátozott.²⁴⁸ E fogalom és a törvény 94. § (2) bekezdése²⁴⁹ alapján megállapítható, hogy a bt. a kkt. különös alakzataként jelenik meg.

A bt-re irányadó részletszabályok a társaság alapítására, a belső és külső jogviszonyban a kültag korlátozott jogosítványaira, illetve felelősségére, valamint a megszűnésre térnek ki.²⁵⁰

c) Az egyesülést jogi személyek abból a célból alapítják, hogy saját gazdálkodásuk eredményességét előmozdítsák, gazdasági tevékenységüket összehangolják, és szakmai érdekeik képviselőjét elősegítsék. Az egyesülés szolgáltató és gazdálkodási tevékenységet is végezhet. Ez a társaság nyereségre nem törekszik, a vagyonát meghaladó tartozásokért a tagok korlátlanul és egyetemlegesen felelnek.²⁵¹

A cégalapítást ezen társaság esetében is kiegészítő paragrafusok szabályozzák (társasági szerződés, bejegyzés).

A tagok jogai és kötelezettségei (az egyesülés működési költségeinek viselése, mellékszolgáltatás, nyereségrészesedés, a társaság szolgáltatásainak igénybevétele) megelőzik a szervezeti szabályokat, ahova

- az igazgatótanács feladat- és hatásköre, határozathozatali eljárása;
- az igazgató jogállása és a felügyelő bizottság került.

A tagsági jogviszonyt érintik a csatlakozási, kilépési, kizárási rendelkezések. Az egyesülés megszűnési szabályainál pedig végelszámolási és vagyoni kérdéseket rendeznek.²⁵²

d) A közös vállalat szintén csak jogi személyek által alapítható gazdasági társaság, ami a tagjai által rendelkezésre bocsátott alaptőkével és egyéb vagyonával felel kötelezettségeiért. Ha ez a vagyon nem fedezi a tartozásokat, akkor a tagok a vállalat tartozásaiért együttesen, vagyoni hozzájárulásuk arányában, kezességgel felelnek²⁵³ (ennél kedvezőbb felelősséget a társasági szerződés érvényesen nem határozhat meg).

A kv. szabályozásának tematikája követi az egyesülését:

- a vállalat alapításánál bővíti a társasági szerződés kötelező tartalmi elemeinek körét és rendezi a mellékszolgáltatást;
- a tagok jogai és kötelezettségei cím alatt a vagyoni hozzájárulásról, a nyereségrészesedésről és a veszteségviselésről rendelkezik;
- a szervezeti szabályok az igazgatótanács, az igazgatóság, igazgató és a felügyelő bizottság jogkörét, eljárását részletezik;
- a tagsági jogviszonyt (csatlakozás, kilépés, kizárás) és a társasági jogviszonyt érintő szakaszok az utolsó idevágó szabályok.²⁵⁴

e) Korlátolt felelősségű társaságnak az a gazdasági társaság minősül, amely előre meghatározott összegű törzsbetétekből álló törzstőkével alakul, és ahol a tag felelőssége a társasággal szemben törzsbetéte szolgáltatására és a társasági szerződésben esetleg előírt egyéb vagyoni hozzájárulásra terjed ki. A kft. kötelezettségeiért a tag nem felel.²⁵⁵

A társaság alakításának különös szabályai itt már nagyobb terjedelműek: a társasági szerződés kötelező és szükségszerű elemei mellett a törzstőke, apport, bejegyzés feltételei tartoznak e körbe.

E társasági formánál – az előző négytől eltérően – lehetőség van egyszemélyi alapításra is, de az egyszemélyes kft-t speciálisan érintő szakaszok – a részvénytársasági megoldással ellentétben – nincsenek külön kiemelve.

A társaság és a tag közötti jogviszony keretében a törzsbetét teljesítése, a mellékszolgáltatás, a pótbefizetés, az üzletész, a társaság tőkéjének védelme, és a tagkizárás intézménye van szabályozva.

A szervezeti előírások rendezik a taggyűlés hatáskörét, határozathozatali eljárását, és az ezekhez kapcsolódó kisebbségvédelmi előírásokat, valamint az ügyvezető feladatait,

felelősségét, visszahívását és az őt érintő versenyjogi korlátozásokat, továbbá a felügyelő bizottság felállításának kötelező esetköreit és jogkörét, végül az egyszemélyes társaságnál a könyvvizsgáló kötelező igénybevételét.

A társasági szerződés módosítását, a törzstőke felemelés módját, feltételeit, bejelentését és ugyanezt a törzstőke leszállítás esetén, külön részben szabályozza a törvény, és kiegészítő rendelkezéseket tartalmaz a társaság megszűnésének esetére is.²⁵⁶

f) A részvénytársaság előre meghatározott összegű és névértékű részvényekből álló alaptőkével (alapításkori vagyon 10 millió forint) alakul, és a tag (részvényes) felelőssége a társasággal szemben a részvény névértékének, vagy kibocsátási értékének szolgáltatására terjed ki. A részvényes egyébként nem felel a társaság kötelezettségeiért.²⁵⁷

Külön rendelkezések vonatkoznak a részvényre, mint tagsági jogokat megtestesítő értékpapírra: részvénytípus, részvényfajta, okirati kellékek, névérték, etc. .

A részvénytársaság alakításának menete az alapítási tervezet, részvényjegyzés, az alakuló közgyűlés, az alapszabály és a cégbírósághoz való bejelentés, illetve a zártkörű alapítás szabályaiból áll.

A részvényesek jogainak (osztalék, szervezeti, szavazati, kisebbségvédelmi jogosítványok) és kötelezettségeinek (pl.: a részvény név-, vagy kibocsátási értékének szolgáltatása) külön részt szentel a jogalkotó.

A részvénytársaság szerveinél a közgyűlés jogköre és eljárása, az igazgatóság létszáma, feladatai és versenyjogi vonatkozások, a felügyelő bizottság hatásköre és az egyszemélyes rt. specialitásai vannak megszabva.

Az alaptőke felemelésének illetve leszállításának, és az rt. megszűnésének szakaszaiban túl konszernjogi rendelkezések (a jelentős, többségi és kölcsönös részesedés más részvénytársaságban) zárják a tételes szabályozást.²⁵⁸

A röviden ismertetett 1988. évi VI. tv. nagy érdeme a rendszerszerű, logikus, egységes felépítés. E jogszabály kiváló ötvözete a korábbi jogalkotási munkák átemelésre érdemes szabályainak és a külföldi – főleg német – társasági jogi normák átültethető rendelkezéseinek. A korábbiakban részletezett gazdaság-, és jogpolitikai célkitűzéseket megvalósította, és így „húzó törvénynek”²⁵⁹ bizonyult, a rendszerváltás gazdasági jogalkotásának elindítója:

- az 1988. évi XXIV. tv. (a külföldiek magyarországi befektetéseiről);
- az 1989. évi XIII. tv. (az átalakulásról);
- az 1989. évi 23. tvr. (a cégeljárásról);
- az 1990. évi VI. tv. (az értékpapír-kibocsátásról és az értékpapírtőzsdéről);
- az 1991. évi II. tv. (a csődeljárásról, a felszámolásról és a végelszámolásról)

jogi és gazdasági környezetét teremtette meg.²⁶⁰ A Gt. nagy nemzetközi hatása is volt, hiszen nem egy volt szocialista ország vette jogalkotási mintául.²⁶¹ Végül egyetértőleg idéznénk Kulcsár Kálmánt, a társasági törvényt 1988. október 5-én, az Országgyűlésben előterjesztő igazságügyminisztert: „Nem túlzok tehát, amikor kijelentem, hogy a gazdasági társaságokról szóló, most előterjesztendő törvény gazdaságpolitikai, jogpolitikai, társadalompolitikai és ideológiai szempontból egyaránt igen jelentős, az utóbbi évek jogalkotási gyakorlatából kiemelkedő jogszabály.”²⁶²

A Gt. megalkotása után hasonló sorsra jutott, mint a Kt., szinte a) folyamatos jogszabályi korrekciók és b) bírálatok tárgya lett:

a) egyrészt – időrendben – érintette az 1990. évi V. tv. (az egyéni vállalkozásról), az 1990. évi VI. tv. (az Étp.), az 1990. évi LXXXVI. tv. (a tisztességtelen piaci magtartás tilalmáról), az 1990. évi XCVIII. tv. (a külföldiek magyarországi befektetéseiről szóló törvény módosításáról), az 1991. évi XVI. tv. (a koncesszióról), az 1991. évi LXIII. tv. (a befektetési alapokról), az 1992. évi II. tv. (a szövetkezeti törvény hatálybalépéséről és átmeneti szabályokról), az 1992. évi XXXVIII. tv. (az államháztartásról), az 1993. évi LIII. tv. (a társasági törvény és a társasági adóról szóló törvény módosításáról), az 1993. évi LXXV. tv. (az illetéktörvény módosításáról), az 1993. évi LXXXI. tv. (a csődtörvény módosításáról), az 1993. évi CII. tv. (az dózas rendjéről szóló törvény módosításáról), az 1995. évi LIII. tv. (a környezet védelmének általános szabályairól), az 1995. évi CVI. tv. (a társasági adóról szóló törvény módosításáról) és az 1997. évi XII. tv. (a bányászatról szóló törvény módosításáról); másrészt egy novelláris jellegű – az 1991. évi LXV. tv. a Gt. és a Ctvr. módosításáról²⁶³ – és még kettő részletesebb – az 1992. évi LV. tv. (az állam vállalkozói vagyonára vonatkozó törvényekkel összefüggő jogszabályok módosításáról), az 1996. évi CXI. tv. (az értékpapírtörvény) – módosítás született.

b) A '90-es évek elejétől kritikai észrevételek merülnek fel, ebből emelnénk ki néhányat:

- már 1991 elején Kecskés László (az Igazságügyi Minisztérium akkori helyettes-államtitkára) „A civilisztikai és gazdasági jogalkotás irányairól” című publicisztikájában²⁶⁴ a Gt. joggyakorlati – főként cégbejegyzéssel kapcsolatos – problémáira hívja fel a figyelmet;

- Wellmann György a kkt. és bt. szabályait veszi nagyító alá,²⁶⁵ kapcsolódva Petrik Ferenc álláspontjához is,²⁶⁶ különösen, ami a grmk. és vgmk. létének indokoltságát, valamint a kkt. és a pjt. elvi elhatárolását illeti;

- Szegediné Sebestyén Katalin a részvénytársasági rész, különösen a részvényre vonatkozó előírások hibáiról és hiányosságairól ír;²⁶⁷

- Sárközy Tamás igyekszik védelmébe venni a társasági törvényt, ugyanakkor elismeri, hogy a Gt. több utána született jogszabállyal nincs összhangban és a részvénytársasági szabályok koncepcionális átalakításra szorulnak.²⁶⁸

A gyakorlat és az elmélet által feltárt hiányosságok, hibák megoldására 1996 nyarán kodifikációs bizottságot hoztak létre, a lehetséges módosítás irányvonalainak kidolgozására. A koncepció a következő csomópontokra fektetett hangsúlyt:

- új cégtörvény alkotása;
- a gyakorlatban be nem vált szakaszok kiigazítása (pl.: a kizárási szabályok);
- az összekapcsolódó jogterületek (polgári jog, versenyjog, értékpapírijog, számviteli jog stb.) összhangjának megeremtése;
- megfelelés az Európai Unió jogharmonizációs előírásainak;
- és hiányzó előírások pótlása (pl.: a Gt. I., II., VIII. fejezeteiben).²⁶⁹

A kodifikációs bizottság anyagát a Kormány az 1014/1997. (II.13.) számú határozatával elfogadta, és 1997. júliusára (T/4745. sz. törvényjavaslat a gazdasági társaságokról) átfogó és alapos szakmai munka – az európai és angolszász társasági jogi jellemzők feldolgozásával, továbbá cégbírósi, közjegyzői, polgári bírói,²⁷⁰ gazdasági kamarai, külföldi befektetők, a feketegazdaság visszaszorításával foglalkozó szervek stb. tapasztalatainak felhasználásával – eredményeképpen született meg az új társasági törvény tervezete.

A jogszabályt az Országgyűlés 1997. december 9-én fogadta el, december 18-án került kihirdetésre és 1998. június 16-án lépett hatályba.

Miután az új Gt. aránylag friss jogszabály, úgy véljük, hogy történeti értékeléséhez és a módosítások gyakorlati alkalmazhatóságának megítéléséhez meg legalább egy-két év eltelte szükséges; ahhoz pedig, hogy eldönthessük a jogharmonizációs követelményeknek mennyire felel meg ez a törvény, még több időre van szükség. Ezért – tallózva – csak néhány újdonságot emelnénk ki:

- most már non-profit tevékenységre is lehet gazdasági társaságot alapítani;²⁷¹
- megjelenik az alapítási folyamat során az előtársasági formáció;²⁷²
- a könyvvizsgáló már nemcsak a társaság szerve, hanem törvényes működésének biztosítója is;²⁷³
- a tagok kisebbségi jogai általános szabályozást nyertek;²⁷⁴
- a „Haftungsdurchgriff” (felelősség-átvitel) jogintézményesítése;²⁷⁵
- változott a kft. törzstőkéjének²⁷⁶ és az rt. alaptőkéjének²⁷⁷ legalacsonyabb összege;
- az egyesülés kikerült a gazdasági társaságok köréből, s a kapcsolódó vállalkozások közé került;
- a faktikus konszernjogi szabályok mellé az úgynevezett take over típus jellemzői is bekerültek.²⁷⁸

Végkövetkeztetésként feltétlenül szükségesnek tartjuk megjegyezni, hogy mielőbb kerüljön sor a gazdasági társaságok teljes integrálására a polgári jogba [az 1997. évi CXLIV. tv. 9. § (2) bekezdésén túlmenően] és e jogágon belüli rendszertani elhelyezését is fontos jogelméleti feladatnak tartjuk.²⁷⁹

Jegyzetek

¹ Erről bővebben lásd: Nagy Ferenc: „A magyar kereskedelmi jog kézikönyve” (Bp., Athaeneum Nyomda, 1913, I. kötet, 9–21. pp.); Világhy Miklós: „A gazdasági jog problémája” (Bp., 1951. Jogi és Államigazgatási Könyv- és Folyóiratkiadó, 16–22. pp.); Kuncz Ödön: „A magyar kereskedelmi és váltójog vázlata” Bp., 1922., Grill K. Könyvkiadóvállalata, I. kötet, 12–15. pp.); Both–Csizmadia–Hajdú–Horváth–Nagyné: „Egyetemes állam- és jogtörténet” (Tankönyvkiadó, Bp., 1984., 76. p.); Kajtár–Szécsényi: „A kereskedelmi jog történetének vázlata” (Jogtudományi Közlöny, 1996/ október, 404–414. pp.); Zsögöd Benő: „Magánjogi tanulmányok, I. kötet, A kereskedelmi jognak különválásáról” (Bp., 1901., Politzer Kiadása, 721–725. pp.); Vékás Lajos: „Szükség van-e kereskedelmi magánjogra?” (Magyar Jog, 1998. december, 705–714. pp.); Székely Katalin: „Kereskedelem – kereskedelmi jog, szokások – kereskedelmi szokások” (Jogtudományi Közlöny, 1992. január, 20–28. pp.); Domján Éva: „A polgári jog és a kereskedelmi jog szerkezetéről” (Magyar Jog, 1991. december, 751–755. pp.); Ferenc Mádl: „Kodifikation des ungarischen Privat- und Handelsrechts im Zeitalter des Dualismus” (Die Entwicklung des Zivilrechts in Mitteleuropa 1844–1944, Bp., Akadémiai Kiadó, 1970., 117–119. pp.).

² Nagy Ferenc: i. m. 11. p.; Kajtár–Szécsényi: i. m. 408. p.; Novotni Zoltán: „Polgári jog, A gazdasági társaságok és gazdaság egyéb jogalanyainak joga” (Miskolci Egyetemi Kiadó, 1992., 15–17. pp.); Világhy Miklós: i. m. 18. p.; Kuncz Ödön: i. m. 167.p., 169.p., 171. p.

³ Szladits Károly: „Magyar magánjog, Általános rész, Személyi jog” (Bp., 1941., Grill Könyvkiadó, 65.

p.); *Asztalos* László: „A magyar burzsoá magánjog rövid története” (Polgári jogi tanulmányok I. Bp., 1970., ELTE ÁJTK Polgári Jogi Tanszék, 21–23. pp.) *Csizmadia-Kovács-Asztalos*: „Magyar állam- és jogtörténet” (Tankönyvkiadó, Bp., 1986., 73–76. pp.).

⁴ Szent László király dekrétumainak második könyve, 18. fejezete, *Corpus Juris Hungarici* (Bp., 1899, Franklin Társulat 75. p.); Zsigmond 1405. évi első dekrétuma 2. cikkely és 11. cikkely; *Corpus Juris Hungarici* (Bp., 1899, Franklin Társulat 213. és 219. pp.).

⁵ *Kajtár-Szécsényi*: i. m. 409. p.; *Nagy Ferenc*: i. m. 13. p.

⁶ *Werbőczy* István: „Tripartitum” (latin-magyar kétnyelvű kiadás, Téka Könyvkiadó, Bp., 1990, 492–507. pp.).

⁷ I. Ferdinánd 1542. évi dekrétum 37. cikkelye és 1546. évi dekrétuma 51. cikkelye *Corpus Juris Hungarici*, (Bp., 1899, Franklin Társulat, 77. és 183. pp.).

⁸ *Novotni* Zoltán: i. m. 17. p.

⁹ 1723. évi LIII. tc. – a kereskedelmi könyvek rendszeres vezetéséről szól („De observando Auszugali Processu; et qualiter per hactenus intervenis Debitis Mercatores agere possint?”).

¹⁰ *Nagy Ferenc*: i. m. 22. p.; 1875:XXXVII. tc. 2. lábjegyzete, *Corpus Juris Hungarici* (Bp., 1896, Franklin Társulat, 120. p.).

¹¹ Lásd még: 1875:XXXVII. tc. 2. lábjegyzete, *Corpus Juris Hungarici* (Bp., 1896, Franklin Társulat, 120. p.); *Nagy Ferenc*: i. m. 22. p.; *Novotni* Zoltán: „A kodifikált társasági jog, mint a magyar polgári jog megújulásának eszköze” (Jogtudományi Közöny, 1989. február, 65. p.); *Novotni* Zoltán: i. m. 21. p.; *Világhy* Miklós: i. m. 22. p.; *Kuncz* Ödön: i. m. 18. p.

¹² *Homoki Nagy Mária*: „A magyar magánjogi kodifikáció első lépései” (Szabó András emlékkönyv, Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae, acta Juridica et Politica, Tomus LIII., 150. p.).

¹³ *Nagy Ferenc*: i. m. 22. p.

¹⁴ Ezért nem értünk egyet azzal, hogy e kezdeményezésnek ne lett volna hatása a későbbi jogalkotási folyamatra, ahogy erre több munka (így: „A gazdasági társaságok” (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1998, 42. p.), *Fazekas-Hársányi-Miskolczi-Ujváriné*: „Magyar társasági jog” (Miskolci Egyetem ÁJK, Novotni Kiadó, Miskolc, 1998. 13. p.) utal.

¹⁵ 1875:XXXVII. tc. 2. lábjegyzete, *Corpus Juris Hungarici* (Bp., 1896, Franklin Társulat, 120. p.); *Nagy Ferenc*: i. m. 23. p.

¹⁶ *Nagy Ferenc*: i. m. 23. p.

¹⁷ Lásd bővebben: *Nagy Ferenc*: i. m. 15. p.; *Kajtár-Szécsényi*: i. m. 410–411. pp.; *Homoki Nagy Mária*: i. m. 149–150. pp.

¹⁸ *Nagy Ferenc*: i. m. 23. p.; *Világhy* Miklós: i. m. 22. p.

¹⁹ *Nagy Ferenc*: i. m. 23–24. pp.; *Világhy* Miklós: i. m. 22. p.; *Szladits* Károly: i. m. 78. p.; *Asztalos* László: i. m. 27–28. pp.; *Novotni* Zoltán: i. m. 21. p.; *Csizmadia-Kovács-Asztalos*: i. m. 253–254. pp.

²⁰ *Nagy Ferenc*: i. m. 23. p.

²¹ *Nagy Ferenc*: i. m. 23. p.

²² 1840:XVIII. tc. 1. §, *Corpus Juris Hungarici* (Bp., 1896, Franklin Társulat, 150–155. pp.).

²³ 1840:XVIII. tc. 2–3. §§.

²⁴ Uo.

²⁵ 1840:XVIII. tc. 5. §.

²⁶ 1840:XVIII. tc. 10., 11., 12., 17., 19. §§.

²⁷ 1840:XVIII. tc. 7–9., 13–16., 20., 22. §§.

²⁸ 1840:XVIII. tc. 17–18. §§.

²⁹ 1840:XVIII. tc. 21. §.

³⁰ 1840:XVIII. tc. 1. § a) pont, 2. bekezdése.

³¹ 1840:XVIII. tc. 27., 35. §§.

³² *Nagy Ferenc*: i. m. 24. p.; *Novotni* Zoltán: i. m. 21. p.; *Novotni* Zoltán: i. cikk, 65. p.).

³³ 1840:XVIII. tc. 23. §.

³⁴ 1840:XVIII. tc. 24., 32. §§.

³⁵ 1840:XVIII. tc. 33. §.

³⁶ 1840:XVIII. tc. 34–36. §§.

³⁶ 1840:XVIII. tc. 37–38. §§.

³⁷ 1840:XVIII. tc. 39. §.

³⁸ 1840:XVIII. tc. 40–52. §§.

³⁹ 1840:XVIII. tc. 53. §.

⁴⁰ 1840:XVIII. tc. 54. §.

⁴¹ 1840:XVIII. tc. 55–59., 61–63. §§.

⁴² 1840:XVIII. tc. 60. §.

⁴³ 1840:XVIII. tc. 64–65. §§.

⁴⁴ 1840:XVIII. tc. 56. §.

⁴⁵ *Asztalos* László: i. m. 26. p. Például a privilégiummal, 1841. október 14-én alapított Pesti Magyar Kereskedelmi Bank Rt. A forma alkalmazhatóságának spektrumát szélesíti az 1836:XXVI. tc., amely „résztvényes társaságot” biz meg a Lánchíd építésével (lásd: *Fazekas–Harsányi–Miskolczi–Ujváriné*: i. m. 14. p.); „A gazdasági társaságok” (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1998, 43. p.).

⁴⁶ A csak kereskedelmi társaságokra vonatkozó jogszabályok Európában a század második felében születtek meg: 1862 Companies Act, 1908. december 21: Companies Consolidation Act; 1867. július 24-én kiadott törvény Franciaországban; Németországban az 1870. június 11-i részvénytársasági törvény, amelyet 1884. július 18-án újabb ilyen tárgyú törvény helyezett hatályon kívül, illetve az 1892. április 20-i törvény a korlátozott felelősségű társaságról; Belgiumban 1873. május 18-án kelt a kereskedelmi társaságokat szabályozó törvény, ezt 1886. május 22-én módosították; Oroszország 1901-ben adott ki a részvénytársaságokra vonatkozó jogszabályt; Portugáliában a részvénytársaságról 1894-ben, a korlátozott felelősségű társaságról 1901-ben hoztak törvényt; a skandináv államokban is a XIX–XX. század fordulóján születtek társasági jogi normák. Bővebben lásd: *Nagy Ferenc*: i. m. 14–21. pp.

⁴⁷ *Novotni* Zoltán: i. cikk 65–66. pp.; *Szladits* Károly: i. m. 78. p.; *Csizmadia–Kovács–Asztalos*: i. m. 310. p.

⁴⁸ *Szladits* Károly: i. m. 84. p.; *Horváth* Attila: „A magyar magánjog átalakítása 1848-ban” (Jogtudományi Közlöny, 1999/június, 255. p.); *Csizmadia–Kovács–Asztalos*: i. m. 327–328. pp.

⁴⁹ *Szladits* Károly: i. m. 86. p.; *Csizmadia–Kovács–Asztalos*: i. m. 327–328. pp.

⁵⁰ *Szladits* Károly: i. m. 86. p.

⁵¹ *Novotni* Zoltán: i. cikk. 66. p.; *Novotni* Zoltán: i. m. 21. p.; „A gazdasági társaságok” (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1998, 42. p.); *Fazekas–Harsányi–Miskolczi–Ujváriné*: i. m. 13. p.

⁵² 1840:XVIII. tc., Corpus Juris Hungarici (Bp., 1896, Franklin Társulat 150. p., 1) lábjegyzet).

⁵³ *Nagy Ferenc*: i. m. 24. p.; Erről bővebben: *Ráth* György: „Az országbírói értekezlet a törvénykezés tárgyában” (Pest, 1861, Landerer és Heckenast).

⁵⁴ *Nagy Ferenc*: i. m. 15. p.; *Kajtár–Szécsényi*: i. m. 410. p.

⁵⁵ *Nagy Ferenc*: i. m. 14–21. pp.; *Kajtár–Szécsényi*: i. m. 411–412. pp.; *Vékás*: i. m. 706. p.; *Both–Csizmadia–Hajdu–Horváth–Nagyné*: i. m. 191. p., 236–237. pp., 255. p.

⁵⁶ Így az 1876:XVI. tc. – a végrendelet alakszerűségeiről; az 1877:XX. tc. – a gyámi törvény; az 1874:XVIII. tc. – a vaspályák által okozott halál vagy testi sértés miatti felelősségről; az 1884:XVI. tc. – a szerzői jogról; az 1890:II. tc. – a védjegytörvény; etc.

⁵⁷ *Csizmadia–Kovács–Asztalos*: i. m. 397–398., 403–404. pp.; *Asztalos* László: i. m. 60–61. pp.; *Szladits* Károly: i. m. 97. p.

⁵⁸ *Világhy* Miklós: i. m. 22. p.

⁵⁹ *Asztalos* László: i. m. 265. p.

⁶⁰ *Asztalos* László: i. m. 58. p.

⁶¹ *Csizmadia–Kovács–Asztalos*: i. m. 397. p.; *Asztalos* László: i. m. 60. p.; *Nagy Ferenc*: i. m. 27. p.

⁶² *Nagy Ferenc*: i. m. 25. p.; *Kuncz* Ödön: i. m. 18. p.

⁶³ *Nagy Ferenc*: i. m. 25. p.; *Kuncz* Ödön: i. m. 18. p.

⁶⁴ *Nagy Ferenc*: i. m. 25–26. pp.

⁶⁵ Corpus Juris Hungarici (Bp., 1896, Franklin Társulat 120–207. pp.).

⁶⁶ 1875:XXXVII. tc. 63. §.

⁶⁷ Kt. 64. § első fordulata.

⁶⁸ Kt. 64. § második fordulata.

⁶⁹ Kt. 65. §.

- ⁷⁰ Kt. 87. §.
- ⁷¹ Kt. 66–67. §§.
- ⁷² Kt. 69–70. §§, 73. §, 84–86. §§.
- ⁷³ Kt. 71. §, 80–83. §§, 84–86. §§.
- ⁷⁴ Kt. 72. §, 73–76. §§, 84–86. §§.
- ⁷⁵ Kt. 77–82. §§.
- ⁷⁶ Kt. 87. §.
- ⁷⁷ Kt. 88–89. §§.
- ⁷⁸ Kt. 90–94. §§.
- ⁷⁹ Kt. 95–97. §§.
- ⁸⁰ Kt. 98–104. §§, 107. §.
- ⁸¹ Kt. 104–106. §§.
- ⁸² Kt. V. fejezet 108–120. §§, VI. fejezet 121–124. §§.
- ⁸³ Kt. 125. § első fordulata.
- ⁸⁴ Kt. 125. § második fordulata.
- ⁸⁵ Kt. II., V. és VI. fejezet címének lábjegyzete, 132. §, 136. §, 143–146. §§.
- ⁸⁶ Kt. 125. § harmadik fordulata, 126–129. §§.
- ⁸⁷ Kt. 130–131. §§.
- ⁸⁸ Kt. 132–137. §§, 139–142. §§.
- ⁸⁹ Kt. 133. §.
- ⁹⁰ Kt. 141. §.
- ⁹¹ Kt. 138–140. §§.
- ⁹² Kt. 144–145. §§.
- ⁹³ Kt. 147. §.
- ⁹⁴ Kt. 149–160. §§.
- ⁹⁵ Kt. 148. §, 161–162. §§.
- ⁹⁶ Kt. 163–165. §§, 167–173. §§.
- ⁹⁷ Kt. 174–175. §§, illetve III. fejezet 178. §.
- ⁹⁸ Közgyűlés: 176–181. §, igazgatóság: Kt. 182–192. §§, 197–200. §§, felügyelő bizottság: Kt. 194–197. §§, 199–200. §§.
- ⁹⁹ Kt. 201–208. §§.
- ¹⁰⁰ Kt. 209. §.
- ¹⁰¹ Kt. VI. fejezet 210–217. §§.
- ¹⁰² Kt. VII. fejezet 218–221. §§.
- ¹⁰³ Kt. 223. § első fordulata.
- ¹⁰⁴ Kt. 223. § második fordulata.
- ¹⁰⁵ Kt. 224–229. §§.
- ¹⁰⁶ Kt. 231. §, 233–238. §§.
- ¹⁰⁷ Kt. 231–233. §§, 239. §.
- ¹⁰⁸ Kt. IV. fejezet 247–253. §§.
- ¹⁰⁹ Kt. V. fejezet 254–257. §§.
- ¹¹⁰ Kt. 240–241. §§, 244. §, 246. §.
- ¹¹¹ Kt. 242–243. §§.
- ¹¹² „A gazdasági társaságok” (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1998, 44. p.); *Fazekas-Harsányi-Miskolczi-Ujváriné*: i. m. 15. p.
- ¹¹³ Nagy Ferenc: i. m. 27. p.; Asztalos László: i. m. 60. p.
- ¹¹⁴ Lásd részletesebben a következő részben.
- ¹¹⁵ Szladits Károly: i. m. 97. p.; Asztalos László: i. m. 60. p.
- ¹¹⁶ Asztalos László: i. m. 64. p.
- ¹¹⁷ Sárközy Tamás: „Gazdasági jog I.” (Egyetemi jegyzet; Aula, 1994., 3. p.)
- ¹¹⁸ Vékás Lajos: i. m. 707. p.; Nagy Ferenc: i. m. 17–21. pp.; *Kajtár-Szécsényi*: i. m. 410–414. pp;
- Zsögöd Benő*: i. m. 724–725. pp.
- ¹¹⁹ Vékás Lajos: i. m. 707. p.; *Zsögöd Benő*: i. m. 724–725. pp.; *Szladits Károly*: i. m. 97–98. pp., 102. p.

¹²⁰ Kuncz Ödön: „Küzdelem a gazdasági jogért” (Bp., 1939., Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, I–II. kötet, „Az ötvenesztendő Kereskedelmi Törvény és annak reformja”, „Részvénytörvénytervezetem apportszabályozásához”, „Részvényjogi reform és pénzügyi reform”); „Részvényjogi reformkérdések” (Bp., 1913.); „Törvénytervezet a részvénytársaságról” (Igazságügyi javaslatok tára, 1917/5. sz.)

¹²¹ Szladits Károly: i. m. 103–105. pp.

¹²² Kuncz Ödön: „Törvénytervezet a részvénytársaságról” (Bp., 1932); „A részvényjogi reform problémája” (Magyar Szövetkezés, 1936/12. sz.); Túry Sándor Kornél: „Részvényjogunk reformjáról” (Szeged, 1931., Szeged Városi Nyomda és Könyvkiadó Rt.).

¹²³ Corpus Juris Hungarici, (Bp., 1931, Franklin Társulat, 119. p., az 1930:V. tc. kommentárjából).

¹²⁴ Kereskedelmi Jog: (1917); illetve „Küzdelem a gazdasági jogért” (Bp., 1939., 201–213. pp.).

¹²⁵ A korlátozott felelősségű társaság szabályozásának alapelvei („Küzdelem a gazdasági jogért” (Bp., 1939., 415–511. pp., illetve Jogállam, 1928.).

¹²⁶ Jogállam, XXVI., 1925, 272–282. pp.

¹²⁷ Corpus Juris Hungarici, (Bp., 1931, Franklin Társulat, 118. p., az 1930:V. tc. 1) lábjegyzete).

¹²⁸ Corpus Juris Hungarici, (Bp., 1931, Franklin Társulat, 118. p., az 1930:V. tc. 1) pont).

¹²⁹ Corpus Juris Hungarici, (Bp., 1931, Franklin Társulat, 119. p., az 1930:V. tc. 3) a), pont).

¹³⁰ Corpus Juris Hungarici, (Bp., 1931, Franklin Társulat, 119. p., az 1930:V. tc. 3) b), pont).

¹³¹ Corpus Juris Hungarici, (Bp., 1931, Franklin Társulat, 128. p.).

¹³² 1930:V. tc. 1. § első fordulata.

¹³³ 1930:V. tc. 1. § második és harmadik fordulata.

¹³⁴ 1930:V. tc., Corpus Juris Hungarici, (Bp., 1931, Franklin Társulat, 119. p.).

¹³⁵ 1930:V. tc. 2–5. §§.

¹³⁶ 1930:V. tc. 6–15. §§.

¹³⁷ 1930:V. tc. 16. §.

¹³⁸ 1930:V. tc. 17. §.

¹³⁹ 1930:V. tc. 18. §.

¹⁴⁰ 1930:V. tc. 20–27. §§, 35–36. §§.

¹⁴¹ 1930:V. tc. 29–30. §§, 33. § második fordulata.

¹⁴² 1930:V. tc. 31. §.

¹⁴³ 1930:V. tc. 32. §.

¹⁴⁴ 1930:V. tc. 28–34. §§.

¹⁴⁵ 1930:V. tc. 37. §.

¹⁴⁶ 1930:V. tc. 38. §, 42–43. §§, 45. §, 50. §.

¹⁴⁷ 1930:V. tc. 39–41. §§, 44. §, 46–49. §§.

¹⁴⁸ 1930:V. tc. 51–52. §§, 55–58. §§.

¹⁴⁹ 1930:V. tc. 54. §.

¹⁵⁰ 1930:V. tc. 62–64. §§.

¹⁵¹ 1930:V. tc. 66. § első fordulata.

¹⁵² 1930:V. tc. 66. § második fordulata, 67. §.

¹⁵³ 1930:V. tc. 66. § harmadik fordulata.

¹⁵⁴ 1930:V. tc. 69–71. §§.

¹⁵⁵ 1930:V. tc. 72. §.

¹⁵⁶ 1930:V. tc. 73. §.

¹⁵⁷ 1930:V. tc. 74–75. §§.

¹⁵⁸ 1930:V. tc. 76–78. §§.

¹⁵⁹ 1930:V. tc. 79–81. §§.

¹⁶⁰ 1930:V. tc. 82–105. §§.

¹⁶¹ 1930:V. tc. 106–109. §§.

¹⁶² 1930:V. tc. 110–114. §§.

¹⁶³ Corpus Juris Hungarici, (Bp., 1931, Franklin Társulat, 119–120. pp.; „A gazdasági társaságok” (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1998, 44. p.); Fazekas-Hársányi-Miskolczi-Ujváriné: i. m.

15. p.

¹⁶⁴ 1930:V. tc. 115. § első és második fordulata.

¹⁶⁵ 1930:V. tc. 115. §, 116–122. §§.

¹⁶⁶ *Asztalos* László: i. m. 223–224. pp.; „A gazdasági társaságok” (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1998, 44. p.); *Fazekas-Harsányi-Miskolczi-Ujváriné*: i. m. 15. p.

¹⁶⁷ 1898:XXIII. tc.; 1920:XXX. tc.; 1923:VIII. tc.; 1923:XXVII. tc.; 1925:VIII. tc. etc.

¹⁶⁸ *Sárközy* Tamás: i. m. 4. p.; *Perbiró* József: „Gazdasági jog” (Jogi kari jegyzet; 1950/51. tanév, Kiadó: Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Tanulmányi Osztálya; 13–15. pp.).

¹⁶⁹ *Perbiró* József: i. m. 42. p.

¹⁷⁰ *Perbiró* József: i. m. 42. p.

¹⁷¹ *Perbiró* József: i. m. 42–44. pp.

¹⁷² *Perbiró* József: i. m. 43. p.

¹⁷³ Pl.: az 1960. évi 11. tvr. IV. Fejezet 96. § (1) bekezdésben a 102/1950 (IV.4.) MT. r. néhány szakasza hatályon kívül helyezésre került.

¹⁷⁴ Lásd pl.: 1988. évi VI. tv. 103. §, 106. § (1) bek., 108. § (2) bek., b., e.,; 1997. évi CXLVII. tv. 272. § 276. § (2) bek. b., e., 274. § (1) bek.

¹⁷⁵ *Perbiró* József: i. m. 207. p.

¹⁷⁶ *Perbiró* József: i. m. 220. p.

¹⁷⁷ *Sárközy* Tamás: i. m. 4. p.

¹⁷⁸ Lásd: 1960. évi 11. tvr. melléklete 1. pont első illetve tizenkettedik bekezdése.

¹⁷⁹ 10/1961. (IV.30.) FM. sz. rendelet 3–6. §§ és 1. sz. melléklet.

¹⁸⁰ 10/1961. (IV.30.) FM. sz. rendelet 7–14. §§.

¹⁸¹ *Világhy* Miklós–*Eörsi* Gyula: „Magyar polgári jog” (Tankönyvkiadó, Bp., 1965., I. kötet, 160–162. pp.).

¹⁸² Lásd bővebben: V. rész 1) pont.

¹⁸³ 11/1967. (V. 13.) Korm. r. 34. § (1) bek.

¹⁸⁴ 11/1967. (V. 13.) Korm. r. 34. § (1)–(2) bek., illetve lehetőség volt arra is, hogy az ágazati miniszter rendeletileg legfeljebb öt évre alapítson egyesülést (35. §).

¹⁸⁵ 11/1967. (V. 13.) Korm. r. 36. § (1) (5) bek.

¹⁸⁶ 11/1967. (V. 13.) Korm. r. 38. §.

¹⁸⁷ 11/1967. (V. 13.) Korm. r. 38. § (1) bek.

¹⁸⁸ „A gazdasági társulásokról szóló 1970. évi 19. sz. tvr. előkészítése” (Igazságügyi Minisztérium, 11. tanulmánykötet, 1985., 25. p.).

¹⁸⁹ *Novotni* Zoltán: i. m. 23. p.; A jogi személyiség kérdésköre vita tárgya volt. lásd: „A gazdasági társulásokról szóló 1970. évi 19. sz. tvr. előkészítése” (Igazságügyi Minisztérium, 11. tanulmánykötet, 1985., 18–19. pp., 22–24. pp.).

¹⁹⁰ 32/1967. (IX.23.) Korm. r. 5. § (1) bek.

¹⁹¹ „A gazdasági társulásokról szóló 1970. évi 19. sz. tvr. előkészítése” (Igazságügyi Minisztérium, 11. tanulmánykötet, 1985., 45–46. pp., 52–53. pp.).

¹⁹² 1970. évi 19. tvr. 1. § (1) bek.

¹⁹³ 1970. évi 19. tvr. 2. §.

¹⁹⁴ 1970. évi 19. tvr. 2. §.

¹⁹⁵ 1970. évi 19. tvr. 5. §.

¹⁹⁶ 1970. évi 19. tvr. 6. §.

¹⁹⁷ 1970. évi 19. tvr. 8. § (1) bek.

¹⁹⁸ 1970. évi 19. tvr. 1. § (3) bek.

¹⁹⁹ „A gazdasági társulásokról szóló 1970. évi 19. sz. tvr. előkészítése” (Igazságügyi Minisztérium, 11. tanulmánykötet, 1985., 233. p.); „A gazdasági társaságok” (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1998, 45–46. pp.); *Fazekas-Harsányi-Miskolczi-Ujváriné*: i. m. 17. p.

²⁰⁰ 28/1972. (X. 3.) PM. r. a külföldi részvétellel működő gazdasági társulásokról.

²⁰¹ 28/1972. (X. 3.) PM. r. 1. §.

²⁰² (Az 1977. évi IV. törvénnyel módosított) Ptk. 1978. március 1-től hatályos 57. §-a.

²⁰³ (Az 1977. évi IV. törvénnyel módosított) Ptk. 1978. március 1-től hatályos 58. § (1) bekezdése.

²⁰⁴ (Az 1977. évi IV. törvénnyel módosított) Ptk. 1978. március 1-től hatályos 58. § (2) bek.: „A betéti társulás meghatározott vagyoni betétekből álló induló vagyonnal alakul meg, kötelezettségeiért – ha jogszabály eltérően nem rendelkezik – a tagok betétjük összegéig felelnek.”

²⁰⁵ (Az 1977. évi IV. törvénnyel módosított) Ptk. 1978. március 1-től hatályos 58. § (3) bek.: „A közös vállalat működéséhez szükséges vagyont a tagok biztosítják; a vállalat kötelezettségeiért a tagok kezességként felelnek.”

²⁰⁶ Vö.: (az 1977. évi IV. törvénnyel módosított) Ptk. 1978. március 1-től hatályos 58. § (4) bek. – 11/1967. (V.13.) Korm. r. 34. § (1) bek.

²⁰⁷ (az 1977. évi IV. törvénnyel módosított) Ptk. 1978. március 1-től hatályos 61. § (3) bek.

²⁰⁸ (az 1977. évi IV. törvénnyel módosított) Ptk. 1978. március 1-től hatályos 568. § (1), (4) bek.

²⁰⁹ (az 1977. évi IV. törvénnyel módosított) Ptk. 1978. március 1-től hatályos 568–572. §§.

²¹⁰ (az 1977. évi IV. törvénnyel módosított) Ptk. 1978. március 1-től hatályos 568. § (1), (2) bek.

²¹¹ (az 1977. évi IV. törvénnyel módosított) Ptk. 1978. március 1-től hatályos 573–574. §§

²¹² 1997. évi VI. tv. 29. §.

²¹³ Vö.: (az 1977. évi IV. törvénnyel módosított) Ptk. 1978. március 1-től hatályos 58. § (1) bek. – 1978. évi 4. tvr. 2. § (2) bek.

²¹⁴ Vö.: (az 1977. évi IV. törvénnyel módosított) Ptk. 1978. március 1-től hatályos 57. § – 1978. évi 4. tvr. 2. § (1) bek.

²¹⁵ 1978. évi 4. tvr. 1. § (1) bek.

²¹⁶ 1978. évi 4. tvr. 1. § (2) bek.

²¹⁷ 1978. évi 4. tvr. 29. § (2) bek.

²¹⁸ Vö.: (az 1977. évi IV. törvénnyel módosított) Ptk. 1978. március 1-től hatályos 57. § – 1978. évi 4. tvr. 26. §.

²¹⁹ Vö.: 1970. évi 19. tvr. 8. § (1) – 1978. évi 4. tvr. 32. § (1).

²²⁰ Vö.: (az 1977. évi IV. törvénnyel módosított) Ptk. 1978. március 1-től hatályos 58. § (4) bek. – 1978. évi 4. tvr. 38. §.

²²¹ (Az 1977. évi IV. törvénnyel módosított) Ptk. 1978. március 1-től hatályos 568–572. §§.

²²² 1978. évi 4. tvr. 46. § (1) bek.: „Külkereskedelmi társasági szerződéssel külkereskedelmi tevékenységre jogosult vállalat, valamint más gazdálkodó szervezet közös gazdasági érdekeik előmozdítására abban állapodnak meg, hogy egyrészt a külkereskedelmi tevékenység, másrészt az ezzel összefüggő termelés területén –esetleg a belföldi forgalmazás területén is- együttműködnek, az elért nyereségből közösen részesednek, a veszteséget közösen viselik.”

²²³ 1978. évi 4. tvr. 47. §: „Kutató-fejlesztő szervezetek gazdálkodó szervezetekkel kutatási-fejlesztési társasági szerződésben állapodnak meg, hogy a kutatás-fejlesztés terén meghatározott tevékenység végzése, ilyen tevékenység meghatározott eredményének elérése, bevezetése, vagy megvalósítása érdekében együttműködnek, és az elért gazdasági eredményben közösen részesülnek.”

²²⁴ Asztalos László: „Polgári jog; Általános rész, Személyek” (Tankönyvkiadó, Bp., 1988., 193. p.).

²²⁵ 1978. évi 4. tvr. 49. § (2) bek.

²²⁶ Asztalos László: e fejezetben i. m.: 191. p., 197–206. pp.; Novotni Zoltán: i. m. 23–24. pp.

²²⁷ 1978. évi 4. tvr. 49. § (3) bek.

²²⁸ Lásd még: „A gazdasági jog alapjai” (szerk.: Sárközy Tamás; Tankönyvkiadó, Bp., 1985., I. kötet, 79–88. pp.); „A gazdasági társaságok” (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1998, 44–47. pp.); Fazekas-Harsányi-Miskolczi-Ujváriné: i. m. 16–18. pp.; Fazekas-Harsányi-Miskolczi-Ujváriné: „Magyar társasági jog” (Miskolci Egyetem ÁJK, Miskolc, 1996. 13–16. p.); Sárközy Tamás: „Gazdasági jog I.” (Egyetemi jegyzet; Aula, 1994., 4–8. pp.).

²²⁹ „Felhatalmazást kap a Minisztertanács, hogy a gazdasági munkaközösségek létesítésére, szervezetére, gazdálkodására és megszűnésére vonatkozó rendelkezéseket a Polgári Törvénykönyvnek a polgári jogi társaságra irányadó szabályaitól eltérően állapítsa meg.” (1981. évi 15. tvr. 1. §).

²³⁰ 28/1981 (IX.9.) MT. r. 1. § (1) (2) bek.

²³¹ 28/1981 (IX.9.) MT. r. 3. § (1) bek.

²³² 1981. évi 15. tvr. 1. § illetve 28/1981 (IX.9.) MT. r. 2. § (2) bek.

²³³ 28/1981 (IX.9.) MT. r. 20. § (2) bek.

²³⁴ 28/1981 (IX.9.) MT. r. 20. § (2) bek.

²³⁵ 1987. évi 28. tvr. 1. §, beépítve az 1978. évi 4. tvr. 49. § (4)–(8) bekezdéseibe.

²³⁶ 1998. évi VI. tv. a gazdasági társaságokról – preambulum.

²³⁷ Lásd bővebben: „A gazdasági társaságokról szóló törvény alapvető elveiről” (Jogtudományi Közlöny,

1988. július, a törvény előkészítésére kiküldött munkabizottság rövidített anyaga; 371–372. pp.); *Wellmann-Várgedő*: „Mit kell tudni a társasági törvényről?” (Bp., 1988/89., Magyar Jogász Szövetség, Szövetkezeti Jogtanácsosi Továbbképző Tanfolyam, 3–4. pp.).

²³⁸ Lásd bővebben: *Kulcsár Kálmán*: „A társasági törvény” (Magyar Jog, 1988/november, 915–916. pp.).
²³⁹ „A gazdasági társaságokról szóló törvény alapvető elveiről” (Jogtudományi Közlöny, 1988./július, a törvény előkészítésére kiküldött munkabizottság rövidített anyaga; 377–379. pp.).

²⁴⁰ Gt. 1–7. §§.

²⁴¹ Gt. 19–27. §§.

²⁴² Gt. 28–42. §§.

²⁴³ Gt. 43. §.

²⁴⁴ Gt. 44–45. §§.

²⁴⁵ Gt. 46–54. §.

²⁴⁶ Gt. 55. § (1) bek.

²⁴⁷ Gt. 56–93. §§.

²⁴⁸ Gt. 94. § (1) bek.

²⁴⁹ „A társaságra a kkt. szabályait kell alkalmazni, ha ez a törvény másként nem rendelkezik.”

²⁵⁰ Gt. 95–102. §§.

²⁵¹ Gt. 103. §.

²⁵² Gt. 104–126. §§.

²⁵³ Gt. 127. § (1) bek.

²⁵⁴ Gt. 128–154. §§.

²⁵⁵ Gt. 155. § (1) bek.

²⁵⁶ Gt. 156–231. §§.

²⁵⁷ Gt. 232. § (1) bek., 251. §.

²⁵⁸ Gt. 234–330. §§.

²⁵⁹ *Sárközy Tamás* kifejezése („Társasági törvény, cégtörvény”; HVG–ORAC, Bp., 1997., 9. p.).

²⁶⁰ Lásd bővebben: *Sárközy Tamás*: „Gazdasági jog I.” (Egyetemi jegyzet; Aula, 1994., 9–10. pp.); *Sárközy Tamás*: „Átalakulási törvény – mint a gazdasági társaságokról szóló törvény szerves folytatása” (Jogtudományi Közlöny, 1989/május, 233–239. pp.).

²⁶¹ Lásd bővebben: „Társasági törvény, cégtörvény” (szerk.: *Sárközy Tamás*, HVG–ORAC, Bp., 1997., 9–10. pp.).

²⁶² *Kulcsár Kálmán*: „A társasági törvény” (Magyar Jog, 1988. november, 914. p.).

²⁶³ Lásd bővebben: *Szegediné Sebestyén Katalin*: „A gazdasági társaságokról szóló törvény módosítása” (Külgazdaság Jogi Melléklet, 1992. április, 49–64. pp.).

²⁶⁴ Magyar Jog 1991. április, 204. p.

²⁶⁵ Magyar Jog 1991. augusztus, 470–473. pp.

²⁶⁶ Figyelő, 1991. január 10.

²⁶⁷ „A Gt. alkalmazása során felmerült problémákról I–III. r.” (Külgazdaság Jogi Melléklet, 1991. augusztus, 125–128. pp., 1991. szeptember, 125–143. pp., 1991. október, 145–154. pp.), „A részvényjog egyes vitás kérdései” (Magyar Jog, 1993. május, 284–290. pp.).

²⁶⁸ „A társasági törvény felülvizsgálatáról” (Magyar Jog, 1991. július, 416–418. pp.), „A társasági törvény felülvizsgálata” (Magyar Jog, 1991. szeptember, 541–543. pp.).

²⁶⁹ Lásd bővebben: „A társasági törvény és a cégjog felülvizsgálatának induló koncepciója” (*Sárközy Tamás*, Bp. 1996. május 15.).

²⁷⁰ Lásd: *Kurucz-Váradai Károly*: „A gazdasági társaságokról szóló törvény újraalkotásával kapcsolatos közjegyzői javaslatok” (Gazdaság és Jog, 1997. június, 6–15. pp.), *Vida Mariann*: „A társasági törvény módosítási tervzetének és az értékpapírtörvénynek az összhangja” (Gazdaság és Jog, 1997. szeptember, 7–10. pp.), *Varga Miklós*: „Gondolatok a társasági és a cégjogi szabályok módosításának koncepciójáról” (Jogtudományi Közlöny, 1997. november, 499–502. pp.).

²⁷¹ 1997. évi CXLIV. tv. 3. § (4) bek.

²⁷² 1997. évi CXLIV. tv. 14–15. §§.

²⁷³ 1997. évi CXLIV. tv. 41–45. §§.

²⁷⁴ 1997. évi CXLIV. tv. 51. §.

²⁷⁵ 1997. évi CXLIV. tv. 56. §.

²⁷⁶ 1997. évi CXLIV. tv. 124. § (3) bek.

²⁷⁷ 1997. évi CXLIV. tv. 203. § (1) bek.

²⁷⁸ 1997. évi CXLIV. tv. 288–297. §§, „Társasági törvény, cégtörvény” (szerk.: Sárközy Tamás; HVG–ORAC, Bp., 1997., 30–36. pp.).

²⁷⁹ Egyetértve Vékás Lajos véleményével („Szükség van-e kereskedelmi magánjogra?”, Magyar Jog, 1998. december, 711. p.).

TEKLA PAPP

DEVELOPMENT OF THE HUNGARIAN COMPANY LAW

(Summary)

The author produces the course of legislation in the following manner:

- two attempts of codification in 1795. and 1830;
- Act XVIII of 1840. about unlimited respectively limited partnerships, and private company limited by shares;
- the Act on Trades (Act XXXVII. of 1875.) ordered the unlimited and the limited partnerships, the private company limited by shares and the co-operative;
- Act V. of 1930. regulated the private company limited by guarantee and the “sleeping” partnership;
- after the world war II., until 1988. many rules of state administration character about associations came into force;
- the Hungarian Company Act (Act VI. of 1988.) and its fate.